

Latvijas Izpletņlēcšanas Rokasgrāmata
(LIR)

Rokasgrāmata tiek publicēta LIF mājaslapā – www.lif.lv

Šī rokasgrāmatas revīzija ir veikta 2023. gada jūlijā.

SATURA RĀDĪTĀJS

1. IEVADS	5
2. VISPĀRĒJIE NOTEIKUMI	6
2.1. NOTEIKUMU PIEMĒROŠANAS JOMA UN SPĒKĀ ESAMĪBA	6
3. TERMINI	7
4. KOMPETENCES UN PRAŠĪBAS	9
4.1. PRAŠĪBAS SAISTĪBĀ AR VECUMU UN VESELĪBU	9
<i>Vecums</i>	9
<i>Veselības stāvoklis</i>	9
4.2. IZPLETŅLĒCĒJA PIENĀKUMI	10
4.3. METEOROLOĢISKO LAIKA APSTĀKĻU IEROBEŽOJUMI	10
4.4. VĒJŠ	11
4.5. MINIMĀLAIS UN MAKSIMĀLAIS AUGSTUMS	11
<i>Atvēršanās augstums standarta situācijā</i>	11
<i>Atvēršanās augstums ārkārtas situācijās</i>	11
<i>Lēkšanas augstums</i>	11
4.6. PIEZEMĒŠANĀS VIETA	12
5. IZPLETŅLĒKŠANAS KLASIFIKATORS	13
5.1. IZPLETŅLĒCĒJU KATEGORIJAS	13
5.2. LĒCIENU IEDALĪJUMS	13
5.3. IZPLETŅLĒCĒJU KOMPETENČU IEDALĪJUMS	13
<i>Izpletņlēcējs - students</i>	14
<i>Tandēma students</i>	14
<i>A kategorijas izpletņlēcējs</i>	14
<i>B kategorijas izpletņlēcējs</i>	15
<i>C kategorijas izpletņlēcējs</i>	15
<i>D kategorijas izpletņlēcējs</i>	16
5.4. APMĀCĪBU PERSONĀLS UN PRAŠĪBAS	16
<i>Treneris</i>	17
<i>IAD instruktors</i>	17
<i>Static Line (SL) treneris</i>	18
<i>AFF instruktors</i>	18
<i>Tandēma instruktors</i>	19
6. IZPLETŅLĒCĒJU APMĀCĪBAS	20
6.1. APMĀCĪBAS METODES	20
6.2. APMĀCĪBU ORGANIZĀCIJAS PERSONĀLS	20
6.3. APMĀCĪBU ATĻAUJA	20
6.4. APMĀCĪBU PROGRAMMA UN PROCESS	21

6.5.	REZERVES IZPLETŅA PROCEDŪRU VINGRINĀJUMS	21
6.6.	APRĪKOJUMA PERSONĀLA KOMPETENCES UN PRASĪBAS	21
	<i>Pamata izpletņu salicējs .....</i>	<i>21</i>
	<i>Tehniskais speciālists .....</i>	<i>22</i>
	<i>Izpletņu meistars .....</i>	<i>22</i>
7.	IZPLETŅU DERĪGUMS UN APKOPE	24
7.1.	IZMANTOJAMĀIS APRĪKOJUMS	24
7.2.	IZPLETŅA PASE	24
7.3.	SALOCĪŠANA UN PĀRBAUDE	24
7.4.	REMONTS UN UZGLABĀŠANA	25
8.	LĒCIENU VEIKŠANA	26
8.1.	IZPLETŅLĒKŠANAS ORGANIZĒŠANA	26
8.2.	GAISA KUGIS UN TĀ KOMANDA	27
8.3.	IZPLETŅLĒCĒJA APRĪKOJUMS	27
8.4.	IZPLETŅU VADĪŠANA	28
	<i>Izpletņa samazināšanas tabula .....</i>	<i>29</i>
	<i>Izpletņa samazināšanas nosacījumi .....</i>	<i>30</i>
8.5.	LĒCIENI AR WINGSUIT (SPĀRNOTO KOSTĪMU)	31
8.6.	NAKTS LĒCIENI	32
8.7.	DEMONSTRĀCIJU LĒCIENI	32
8.8.	LĒCIENI ZIEMĀ	32
8.9.	LĒCIENI ŪDENĪ	32
	<i>Plānotie lēcieni ūdenī .....</i>	<i>32</i>
	<i>Neplānotie lēcieni ūdenī .....</i>	<i>33</i>
8.10.	LĒCIENI NO GAISA BALONA	33
	<i>Kritēriji lēcieniem no gaisa balona: .....</i>	<i>33</i>
8.11.	LĒCIENU ŽURNĀLS	34
9.	IZPLETŅLĒKŠANAS NELAIMES GADĪJUMI UN INCIDENTI	36
9.1.	IZPLETŅLĒKŠANAS NELAIMES GADĪJUMS	36
9.2.	IZPLETŅLĒKŠANAS INCIDENTS	36
10.	LIF TIESĪBAS UN PIENĀKUMI	37
10.1.	UZRAUDZĪBA	37
10.2.	SERTIFIKĀCIJA	37
10.3.	PROCESS	39
11.	PIEMĒROJAMIE NOTEIKUMI	40
11.1.	AGRĀK IZSNIEGTĀS ATĻAUJAS, KOMPETENCES SERTIFIKĀTI UN KOMPETENCES APLIECĪBAS	40
11.2.	STĀŠANĀS SPĒKĀ	40
1. PIELIKUMS	41	
	PRASĪBAS IZPLETŅLĒKŠANAS ORGANIZATORAM	41

2. PIELIKUMS	42
IESNIEGUMS PAR IZPLETŅLĒKŠANAS ORGANIZĒŠANU	42
3. PIELIKUMS	44
IZPLETŅLĒKŠANAS LIDOJUMA DALĪBNĪEKU SARAKSTS	44
4. PIELIKUMS	45
GROZĪJUMU REĢISTRS	45

1. Ievads

Latvijas Izpletņlēcšanas Federācija ir Latvijas izpletņlēcšanas kontrolējošā un sertificējošā institūcija. Latvijas Izpletņlēcšanas Federācijas viens no pamatmērķiem ir uzturēt un papildināt Latvijas Izpletņlēcšanas Rokasgrāmatu.

Latvijas Izpletņlēcšanas Rokasgrāmatas (LIR) mērķis un saturs:

- Noteikt vienotus standartus organizējot un veicot praktisko izpletņlēcšanu, ar mērķi, padarīt izpletņlēcšanu par drošu un patīkamu aktivitāti.
- Noteikt pamatprasības, vienotām apmācības metodēm, apmācot izpletņlēcējus, instruktorus, trenerus un sportistus, kā arī drošības noteikumu stingru ievērošanu.

Kaut arī LIR sniedz visu pamatinformāciju izpletņlēcējiem, par rīcību noteiktos apstākļos, katra situācija izpletņlēcējam ir jāizvērtē atsevišķi un šaubu gadījumā jākonsultējas ar LIF vai izpletņlēcšanas instruktoriem.

Šī rokasgrāmata apraksta procedūras, kā rīkoties paredzamās situācijās, taču katra situācija mēdz būt atšķirīga, tādējādi drošības apsvērumu dēļ nestandarta situācijās ir pieļaujamas pamatotas atkāpes no šiem noteikumiem.

2. Vispārējie noteikumi

2.1. Noteikumu piemērošanas joma un spēkā esamība

Šie noteikumi nosaka izpletņlēcšanas organizēšanas un tās drošības pamatus.

Izpletņlēcšana apzīmē darbības, kas ir saistītas ar:

- Plānotu izpletņlēcšanas veikšanu no gaisa kuģa;
- Rīkošanos ar tam nepieciešamo izpletņlēcšanas aprīkojumu, tā lietošanu un uzturēšanu;
- Izpletņlēcēju un izpletņlēcšanas speciālistu apmācību.

Šo noteikumu punkti tiek piemēroti gan Latvijas, gan ārvalstu izpletņlēcējiem un izpletņlēcšanas aktivitātēm Latvijas teritorijā un gaisa telpā. Latvijas rezidentiem izpletņlēcšanas aktivitāšu veikšanai ārpus Latvijas šo noteikumu punkti tiek piemēroti tiktāl, cik tas nav pretrunā ar aktivitātes norises valsts tiesisko aktu pantiem.

Visām organizācijām un izpletņlēcējiem, kas organizē un piedalās izpletņlēcšanā, ir pienākums iepazīties un ievērot LIF rokasgrāmatas noteikumus, kā arī ievērot jebkurus citus LIF izdotos aktus vai rīkojumus.

Jaunu izpletņlēcšanas aktivitāšu organizēšanai nepieciešams saņemt rakstisku atļauju no Latvijas Izpletņlēcšanas Federācijas, iesniedzot organizācijas iesniegumu atbilstoši 2. pielikumā norādītajam paraugam – “Iesniegums par izpletņlēcšanas organizēšanu”

3. Termini

Šajos noteikumos termini un saīsinājumi tiek izmantoti šādā izpratnē:

Kontrolorgāns	Latvijas Izpletņlēcšanas Federācija;
Lēciens	apzināts, sankcionēts lēciens ar izpletni no tam piemērota gaisa kuģa;
LIF	Latvijas Izpletņlēcšanas Federācija;
Apmācības	mācību process, kura gaitā students vai izpletņlēcējs iegūst nepieciešamās zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas drošai lēcieniem veikšanai;
Iesācēju apmācības	apmācību daļa, kas nodrošina lēcieniem veikšanai nepieciešamo iesācēju apmācību un tiek pabeigta ar A-kategorijas kompetences prasību izpildi;
IAD (Instructor Assisted Deployment)	lēcieni bez brīvā kritiena ar Instruktoru asistētu izpletņa piespiedu atvēršanu atdalīšanās no gaisa kuģa brīdī;
SL (Static Line)	lēcieni bez brīvā kritiena ar mehānisku izpletņa piespiedu atvēršanu atdalīšanās no gaisa kuģa brīdī;
AFF (Accelerated FreeFall)	starptautiski atzīts izpletņlēcēju - iesācēju apmācības un licencēšanas kurss;
AAD	izpletņa automātiskās atvēršanas mehānisms. Atvēršana notiek ar drošības mehānisma palīdzību, kas neatkarīgi no izpletņlēcēja, izpletni atver noteiktā augstumā pārsniedzot noteiktu krišanas ātrumu;
SL Instruktors	persona, kas veic izpletņlēcēju sagatavošanu atbilstoši Static Line lēciena metodei;
AFF Instruktors	persona, kas veic izpletņlēcēju – iesācēju apmācību atbilstoši starptautiski atzītai AFF programmai;
Tandēma Instruktors	persona, kas veic apmācību lēcienus ar studentu tandēmā;
Treneris	persona, kas veic izpletņlēcēju sagatavošanu A licences kritēriju izpildei pēc AFF kursa pabeigšanas;
Tehniskais speciālists (Rigger)	persona, kas ir atbildīga par rezerves izpletņu tehnisko stāvokli, uzrauga un nodrošina šo izpletņu salikšanu un tehnisko apkopi;
Izpletņu meistars (Master Rigger)	persona, kas ir tiesīga veikt nozīmīgus remontdarbus (<i>major repair</i>) uz sertificētām izpletņa sistēmas daļām (tajā skaitā rezerves izpletņiem) atbilstoši ražotāja tehnoloģijai;
Lēcieniem organizators	persona, kas uzrauga un organizē izpletņlēcšanu;

Lēcienu vadītājs (Loadmaster)	persona, kura ir atbildīga par izpletņlēcēju izlaišanu no gaisa kuģa;
Students	izpletņlēcējs-students un tandēma-students;
Izpletņlēcējs - students	students, kas iegūst zināšanas iesācēju apmācību gaitā līdz A kategorijas iegūšanai;
Tandēma-students	students, kas iegūst zināšanas tandēma apmācību gaitā;
Brīvā kritiena lēcienis	lēcienis, kurā izpletņlēcējs atver izpletni patstāvīgi pēc izkāpšanas no gaisa kuģa;
Pamatizpletnis	izpletnis kas tiek pielietots standarta situācijās izpletņlēcēšanā;
Rezerves izpletnis	izpletnis, kas tiek pielietots gadījumos, kad ir atteicis pamata izpletnis, vai izpletņa atvēršanas augstums ir zemāks par atļauto augstumu pamata izpletņa atvēršanas augstumam;
Izpletņa sistēma	pilns aprīkojums – pamatizpletnis, rezerves izpletnis, AAD un izpletņa soma;
Brīfings	pirms lēcienu instruktāža;
Manifests	lēcēju/dalībnieku reģistrs;
FAI - Federation Aeronautique Internationale	Starptautiskā Aviācijas Sporta federācija;
USPA - United States Parachute Association	Amerikas Savienoto Valstu izpletņlēcēšanas asociācija;
Spārnu izpletnis	vadāms pamata vai rezerves izpletnis, kas atvēršanas procesā, papildoties ar gaisu ieņem spārnu formu, un ar to, virzoties cauri gaisa masai, rodas aerodinamisks cēlējspēks;
Wingsuit	Izpletņlēcēja spārnotais kostīms.

4. Kompetences un prasības

4.1. Prasības saistībā ar vecumu un veselību

Vecums

Izpletņlēcējam, izņemot tandēma studentu, ir jābūt vismaz 16 gadus vecam.

Persona, kas ir jaunāka par 18 gadiem lēkšanas apmācībās var piedalīties ar viena vecāka vai aizbildņa rakstisku piekrišanu.

Veselības stāvoklis

Pirms pirmā lēciena veikšanas **izpletņlēcējs**, izņemot tandēma studentu, iesniedz iesācēju apmācības vadītājam rakstisku, ģimenes vai sporta ārsta izsniegtu apstiprinājumu par savu veselības stāvokli. Personai, kura ir jaunāka par 18 gadiem, veselības stāvokli apstiprina viens no vecākiem vai aizbildnis ar savu parakstu.

Apstiprinājums par veselības stāvokli ir spēkā līdz kalendārā gada beigām vai līdz izmaiņām veselības stāvoklī, kas nav savietojamas ar izpletņlēcšanu.

Instruktoram ir tiesības pieprasīt no izpletņlēcēja ārsta veselības pārbaudes veikšanu pirms kalendārā gada beigām. Instruktoram ir jāsauglabā studentu iesniegtie apstiprinājumi par savu veselības stāvokli, kā arī kopijas par veselības pārbaudes lēmumiem vismaz 12 mēnešus pēc to spēkā esamības beigām.

Tandēma instruktors ir tiesīgs izmantot licences un kompetences kategorijas piešķirtās privilēģijas:

- Ja viņam ir spēkā esoša civilās aviācijas personāla 2. klases veselības apliecība, kas izsniegta saskaņā ar KOMISIJAS REGULAS (ES) Nr. 1178/2011 Part-MED prasībām.
- Nekomerciālo darbību ietvaros, ja viņam ir spēkā esoša civilās aviācijas personāla 2. klases veselības apliecība, kas izsniegta saskaņā ar ICAO noteiktajām 2. klases veselības apliecības (Class 2 Medical Assessment, ANNEX 1 to the Convention on International Civil Aviation) prasībām un ir saņemts apliecības izdevēja valsts kompetentās iestādes apstiprinājums par attiecīgās veselības apliecības spēkā esamību.

Tandēma instruktors nav tiesīgs izmantot licences vai kompetences kategorijas piešķirtās privilēģijas gadījumos, kad veselības stāvoklis ir mainījies kopš iepriekš veiktās civilās aviācijas personāla veselības pārbaudes, kamēr nav saņemts atbilstošs ārsta aviācijas medicīnas eksperta atzinums par atbilstību prasībām.

Par veselības stāvokļa izmaiņām uzskatāmi, vismaz, šādi gadījumi, kad tandēma instruktors(-e):

- apzinās savas medicīniskās piemērotības samazināšanos, kas varētu viņu padarīt nespējīgus droši izmantot piešķirtās tiesības;
- sāk izmantot vai lietot receptu vai bezreceptu zāles, kas varētu traucēt piemērojamās apliecības piešķirto tiesību drošai izmantošanai;
- saņem medicīnisko, ķirurģisko vai citu ārstēšanu, kas varētu traucēt piemērojamās apliecības piešķirto tiesību drošai izmantošanai;
- pārcieš ķirurģisku operāciju vai procedūru ar iejaukšanos;
- sāk regulāri lietot kādas zāles;
- gūst nopietnu traumu, kas ietver nespēju darboties kā tandēma instruktoram;
- cieš no nopietnas slimības, kas ietver nespēju darboties kā tandēma instruktoram;
- ir uzņemts(-a) slimnīcā vai medicīnas klīnikā;
- ir grūtniecības stāvoklī;

- pirmoreiz saņem norīkojumu vai recepti lietot redzes korigējošus līdzekļus (lēcas vai brilles).

AFF instruktors (Accelerated Freefall), IAD instruktors (Instructor-assisted deployment) un Static Line instruktors ir tiesīgs izmantot licences un kompetences kategorijas piešķirtās privilēģijas:

- Ja viņam ir spēkā esošs rakstisks, ģimenes vai sporta ārsta izsniegts apstiprinājums par savu veselības stāvokli.

4.2. Izpletņlēcēja pienākumi

Izpletņlēcējam ir pienākums veikt visus pasākumus, lai nodrošinātu izpletņlēkšanas drošību, jo īpaši novēršot:

- Cilvēka dzīvības un veselības apdraudējumu;
- Citu izpletņlēcēju drošības apdraudējumu, tai skaitā sadursmes un citus negadījumus;
- Kaitējumu videi vai infrastruktūrai;
- Izpletņlēcējam ir pienākums izvēlēties tādu lidošanas trajektoriju un ātrumu, gan brīvajā kritienā, gan atrodoties zem izpletņa, lai tas neapdraudētu citus lēciena dalībniekus.

Veicot lēcienus, izpletņlēcējam ir pienākums pastāvīgi sekot:

- Apkārtnei, lai izvairītos no bīstamas tuvošanās un sadursmes gaisā, sākot no brīža, kad viņš ir izlēcis no gaisa kuģa, līdz brīdim kad viņš ir piezemējies un pametis izpletņu piezemēšanās zonu;
- Lidaparātiem ar ieslēgtiem dzinējiem, kas atrodas lidlauka teritorijā;
- Laika apstākļiem, vēja virzienam, vēja stiprumam un piezemēšanās virziena izmaiņām.

Lēcienus aizliegts veikt:

- Ja izpletņlēcējs ir alkoholisko, narkotisku, psihotropu, toksisku vai citu apreibinošu vielu vai reakcijas ātrumu un uzmanību samazinošu medikamentu iespaidā;
- Ja izpletņlēcēja fiziskais vai psiholoģiskais stāvoklis neļauj veikt lēcieni.

4.3. Meteoroloģisko laika apstākļu ierobežojumi

Lēcienu laikā, lēcienu organizators nepārtraukti seko meteoroloģisko laika apstākļu izmaiņām un nepieciešamības gadījumā pieņem lēmumu par lēcienu pārtraukšanu vai atcelšanu.

Pirms izpletņlēcēju pacelšanās lidojuma gaisa kuģa kapteinis Latvijas Republikas normatīvajos aktos par aviācijas meteoroloģisko informāciju noteiktā kārtībā saņem un izvērtē aviācijas meteoroloģisko informāciju, tajā skaitā precīzu informāciju par vēja virzienu un vēja ātrumu pie zemes un līdz 600 metru augstumam.

Aizliegts veikt izpletņlēkšanu mākoņos, vai virs tiem, ja nav skaidri saskatāms piezemēšanās laukums, izņemot zemāk minētos apstākļus.

Ārpus biezi apdzīvotas vietas, B un augstākas kategorijas izpletņlēcēji var lēkt arī bez vizuālas redzamības un virs mākoņiem pie nosacījuma, ka izlēcšanas vietas noteikšanai tiek izmantota GPS iekārta, gaisa kuģim ir radiosakari ar piezemēšanās vietu, vertikālā redzamība ir vismaz 800 m virs zemes un izpletņlēcēji izmanto vizuālu augstuma mērītāju.

Par lēciena veikšanu mākoņos AFF studenta vietā lēmumu pieņem Instruktors, A kategorijas izpletņlēcēja vietā lēmumu pieņem lēciena vadītājs.

Revīzija: LIF202307-1

© 2022 Latvijas Izpletņlēkšanas Federācija. Nedrīkst tikt labots vai kopēts bez LIF rakstiskas atļaujas. www.lif.lv

4.4. Vējš

Lēcienus nedrīkst veikt, ja vēja ātrums, to mērot 2,5 m augstumā no zemes virsas, pārsniedz:

- Izpletņlēcēji - studenti un A kategorijas izpletņlēcēji: **6 m/s**;
- B kategorijas izpletņlēcēji **8 m/s**;
- C kategorijas izpletņlēcēji: **10 m/s**;
- D kategorijas izpletņlēcēji vadās pēc izpletņa ražotāja noteiktajiem ierobežojumiem.

4.5. Minimālais un maksimālais augstums

Atvēršanās augstums standarta situācijā

Ja izgatavotājs nav noteicis minimālo atvēršanās augstumu, tad minimālais atvēršanās augstums, līdz pamata izpletņa pilnīgai atvēršanai ir **600 metru** virs zemes vai ūdens reljefa, izņemot:

- Tandēma izpletņlēcējus, kuriem minimālais relatīvais augstums pamata izpletņa pilnīgai atvēršanai ir **1200 metru** no zemes reljefa;
- Studentus un izpletņlēcējus ar A kategoriju, kuriem minimālais relatīvais augstums pamata izpletņa pilnīgai atvēršanai ir **1000 metru** no zemes reljefa;

Ja izpletņlēcējs plāno atvērt izpletni augstāk par 1200 metriem no zemes virsas, viņam iepriekš par to ir jāinformē manifests, kā arī citi izpletņlēcēji un gaisa kuģa kapteinis.

Atvēršanās augstums ārkārtas situācijās

Ārkārtas situācijās, minimālais lēmuma pieņemšanas augstums par rezerves izpletņa atvēršanas procedūras uzsākšanu ir **600 metri** virs zemes vai ūdens reljefa, izņemot:

- Tandēma izpletņlēcējus, kuriem minimālais lēmuma pieņemšanas augstums par rezerves izpletņa atvēršanas procedūras uzsākšanu **900 metri** virs zemes reljefa;
- Studentus un izpletņlēcējus ar A kategoriju, kuriem minimālais lēmuma pieņemšanas augstums par rezerves izpletņa atvēršanas procedūras uzsākšanu ir **800 metri** no zemes reljefa.

Lēkšanas augstums

Minimālais lēkšanas augstums nedrīkst būt zemāks par automatiskās atvēršanas sistēmas un izpletņa sistēmas pasēs datos norādīto minimālo izmantošanas augstumu.

Minimālais lēkšanas relatīvais augstums, izmantojot spārna tipa izpletņus, nedrīkst būt zemāks kā 1000 m virs zemes reljefa vai ūdens virsmas, **minimālais izpletņa atvēršanas augstums – ne zemāks kā 800 m virs zemes reljefa vai ūdens virsmas.**

Izņēmuma gadījumos (Precizitātes lēcieni vai paraugdemonstrējumi) kad pieļaujama minimālais lēkšanas relatīvais augstums, izmantojot spārna tipa izpletņus, nedrīkst būt zemāks kā 900 m virs zemes reljefa vai ūdens virsmas, ar nosacījumu, ka izpletnis tiek atvērts uzreiz pēc atdalīšanās no lidaparāta.

Maksimālais lēkšanas augstums nedrīkst pārsniegt noteiktā izpletņa tipa pasē norādīto maksimālo pielietojšanas augstumu.

4.6. Piezemēšanās vieta

Izpletņlēcēju piezemēšanās vietai izlēcšanas brīdī ir jābūt redzamai no gaisa kuģa, izņemot sadaļā „Meteoroloģisko laika apstākļu ierobežojumi” 4.3. punktā minētajos apstākļos.

Piezemēšanās zonai jābūt brīvai no šķēršļiem sekojošā rādiusā līdz tuvākajam bīstamības objektam:

- Studenti un A licences turētāji - 100 metru rādiusā;
- B un C licences turētājiem un tandēmu lēcieniem - 50 metru rādiusā;
- D licenču turētājiem - 12 metru rādiusā;

Piezemēšanās vietā ir jābūt līdzekļiem, kas norāda vēja virzienu un stiprību, izņemot gadījumu, ja lēcienā piedalās tikai C un D kategorijas izpletņlēcēji.

Piezemēšanās vietā ir jābūt nodrošinātai pirmās palīdzības sniegšanas iespējai, saskaņā ar Ārstniecības likuma 1.panta 13.punktu, izņemot gadījumus, ja lēcienā piedalās tikai C un D kategorijas izpletņlēcēji.

Pastāvīgā izpletņlēcšanas organizēšanas vietā izpletņlēcējiem viegli pieejamā vietā ir jābūt izvietotai shēmai, kurā ir jābūt norādītiem piezemēšanas vietai apkārtesošie izpletņlēcējiem bīstamie šķēršļi un rezerves piezemēšanās vietām.

Izpletņlēcšanas laikā, gaisa kuģa kapteinim jābūt radio sakaru kontaktam ar atbildīgo instruktoru uz zemes, vai piezemēšanās laukumu, bet ar instruktoru gaisa kuģī, ar gaismas signālu, sirēnu un žesta signālu palīdzību.

Ja paredzētā piezemēšanās vieta atrodas ūdenī vai 1000 metru ūdens tuvumā:

- Studentiem, A kategorijas izpletņlēcējiem ieteicams valkāt laika apstākļiem (t.sk. ūdens temperatūrai) atbilstošas glābšanas vestes vai cits paaugstinātas peldspējas apģērbs, un jābūt sagatavotiem, lai spētu atbrīvoties no izpletņa sistēmas ūdenī.
- Lēcienā ir jādežurē divām personām, kuras ir spējīgas veikt glābšanu uz ūdens ar motorizētu ūdens transportlīdzekli, un jābūt nodrošinātiem arī glābšanas līdzekļiem (glābšanas riņķi un glābšanas vestes), izņemot paraugdemonstrējumu lēcienos, ja tajos piedalās vienīgi C un D kategorijas izpletņlēcēji.

5. Izpletņlēcšanas klasifikators

5.1. Izpletņlēcēju kategorijas

Izpletņlēcējs instruktors - persona, kura sagatavo un apmāca izpletņlēcējus – sportistus, izpletņlēcējus – studentus un izpletņlēcējus – amatierus;

Izpletņlēcējs sportists - persona, kura piedalās izpletņlēcēju sacensībās;

Izpletņlēcējs students - persona, kura mācās lēkt ar izpletni;

Izpletņlēcējs amatieris - persona, kura ar izpletni lec izklaides nolūkā.

5.2. Lēcienų iedalījums

Pēc nozīmes lēcieni ar izpletni iedalās:

- **Mācību** - Mācību lēcieni ir paredzēti apmācībai un izpletņlēcšanas iemaņu apguvei un pilnveidošanai.
- **Tandēma** - lēcieni, kuru veic divi izpletņlēcēji ar divvietīgā tandēma tipa izpletni
- **Sporta** - sporta lēcienus izpilda sacensībās vai ar mērķi uzlabot sporta rekordus
- **Demonstrācijas** - demonstrācijas lēcienus izpilda publikas klātbūtnē
- **Speciālie** - speciālie lēcieni ir:
  - Lēcieni ūdenī;
  - Lēcieni naktī;
  - Izpletņu izmēģinājuma lēcieni;
  - Eksperimentālie lēcieni;
  - Lēcieni ziemā;

5.3. Izpletņlēcēju kompetenču iedalījums

Izpletņlēcēja kompetences kategorijas ir izpletņlēcējs-students, tandēma-students, kā arī A, B, C un D kategorijas izpletņlēcējs.

Izpletņlēcējam, kas ir izpildījis A, B, C vai D kompetences kategorijas iegūšanai nepieciešamās minimālās prasības, LIF izsniedz starptautisku licenci (FAI International Parachutist Certificate).

Starptautiskās FAI un USPA licences tiek atzītas kā līdzvērtīgas Latvijas licencēm neatkarīgi no tā, kurā dalībvalstī tās ir izsniegtas.

Izpletņlēcēja kompetence ir spēkā, ja:

- **A** kategorijas izpletņlēcējs iepriekšējā kalendārā gada laikā ir veicis vismaz 5 brīvā kritiena lēcienus.
- **B** kategorijas izpletņlēcējs iepriekšējā kalendārā gada laikā ir veicis vismaz 5 brīvā kritiena lēcienus.
- **C** kategorijas izpletņlēcējs iepriekšējo divu kalendāro gadu laikā ir veicis vismaz 5 brīvā kritiena lēcienus.
- **D** kategorijas izpletņlēcējs iepriekšējo trīs kalendāro gadu laikā ir veicis vismaz 5 brīvā kritiena lēcienus.

Pretējā gadījumā, lai atjaunotu kompetences spēkā esamību, ir jāveic lēciens AFF instruktora uzraudzībā, kā arī ir atkārtoti jāliek teorētiskais eksāmens, kas ir paredzēts attiecīgās kompetences kategorijas iegūšanai.

Visiem šajā nodaļā minētajiem brīvā kritiena lēcieniem ir jābūt stabiliem un kontrolētiem, ar stabilu atvēršanos, un tie var saturēt noteiktus manevrus un formas. AFF lēcieni tiek uzskatīti par brīvā kritiena lēcieniem.

Izpletņlēcējs - students

Izpletņlēcējs - students piedalās iesācēju apmācībās. Pirms pirmā lēciena viņam ir jābūt apguvušam pietiekamas zināšanas izpletņlēcēšanā un rezerves izpletņa lietošanā. Jāveic pamata izpletņa atkabināšanas un rezerves izpletņa atvēršanas procedūru izmēģinājums uz simulātora, kā arī jānokārto rakstisks eksāmens par iesācēju apmācības teorijas daļā izrunātajām tēmām.

Izpletņlēcējam - studentam ir tiesības:

- Pēc AFF kursa pabeigšanas, veikt patstāvīgus lēcienus instruktora vai trenera tiešā uzraudzībā;
- Salocīt lēcienā izmantojamo pamata izpletni C vai augstākas kategorijas izpletņlēcēja uzraudzībā.
- Atļauts veikt grupas lēcienus divu izpletņlēcēju grupā, ar nosacījumu, ka otrs izpletņlēcējs ir AFF instruktors vai treneris.

Izpletņlēcēja - studenta ierobežojumi:

- Aizliegts veikt grupas lēcienus, kas sastāv vairāk kā no diviem dalībniekiem.°

Tandēma students

Tandēma students piedalās tandēma apmācībās. Pirms pirmā lēciena veikšanas viņam ir jābūt ieguvušam pietiekamas zināšanas, lai atrastos lidaparātā, brīvajā kritienā, zem izpletņa un piezemēšanās brīdī.

A kategorijas izpletņlēcējs

A kategorijas izpletņlēcēja kompetences sertifikāta pieteicējam ir jābūt:

- Veikušam vismaz 25 brīvā kritiena lēcienus, no kuriem:
  - vismaz 4 lēcieni tiek veikti kopā ar AFF instruktoru vai treneri, kas vērsti uz praktisko iemaņu apgūšanu lēcieniem grupās. Lēcienu laikā ir jāapgūst sekojošas prasmes:
    - Prasme dinamiski pārvietoties horizontālā plaknē, noturot virzienu (tracking), lai iegūtu drošu izpletņa atvēršanās distanci no citiem izpletņlēcējiem ;
    - Prasme kontrolēt un mainīt brīvā kritiena ātrumu, lai spētu pielāgoties citiem izpletņlēcējiem;
    - Prasme kontrolēti pārvietoties horizontālā plaknē, lai spētu droši pielidot klāt citiem izpletņlēcējiem;
    - Prasme kombinēt vertikālā ātruma kontroli un horizontālo pārvietošanos;
  - 2 lēcieni tiek veikti no 1500m stabilā atdalīšanās pozīcijā ar izpletņa atvēršanu 2-3 sekunžu laikā pēc lidaparāta pamešanas, lai atstrādātu ārkārtas lidmašīnas procedūras pamešanas scenāriju;
  - 1 eksāmena lēcieni ar AFF instruktoru, kura laikā tiek novērtētas apgūtās prasmes. Lēcienam jāsaturs sekojoši elementi:
    - Stabila atdalīšanās no lidaparāta;

- Virziena kontrole (pagriezieni);
  - Droša un kontrolēta pielidošana klāt citam izpletņlēcējam;
  - Droša un kontrolēta distancēšanās (tracking) pirms izpletņa atvēršanas.
- Pavadijušam brīvā kritiena lēcienā kopumā vismaz 5 minūtes;
  - Demonstrējušam spēju kontrolēt ķermeņa stāvokli brīvā kritienā;
  - Demonstrējušam spēju piezemēties 50 metru rādiusā aplī 10 noteiktos lēcienos;
  - Veikušam rakstisku, LIF apstiprināta satura kategorijas eksāmenu;
  - Atbildīgais treneris vai AFF instruktors veic iegūto prasmju novērtēšanu. Nepieciešamības gadījumā treniņlēcieni var tikt atkārtoti vairākas reizes, lai prasmju līmenis būtu atbilstošs drošiem un kontrolētiem lēcieniem grupās.

A kategorijas izpletņlēcējam ir tiesības:

- Veikt patstāvīgus lēcienus instruktora vai trenera tiešā uzraudzībā;
- Salocīt lēcienā izmantojamo pamatizpletni C vai augstākas kategorijas izpletņlēcēja uzraudzībā;
- Veikt grupas lēcienus 5 cilvēku sastāvā, no kuriem vismaz 3 izpletņlēcējiem ir C vai D kategorijas licence.

A kategorijas izpletņlēcēja ierobežojumi:

- Aizliegts veikt grupas lēcienus vairāk kā 5 cilvēku sastāvā. Aizliegts veikt grupas lēcienus kurā vairāk kā diviem izpletņlēcējiem ir A kategorijas licence.

B kategorijas izpletņlēcējs

B kategorijas izpletņlēcēja kompetences sertifikāta pieteicējam ir jābūt:

- Izpildījušam visas A kategorijas prasības;
- Veikušam 50 brīvā kritiena lēcienus;
- Pavadijušam brīvā kritiena lēcienā kopumā 30 minūtes;
- Veikušam 10 grupas lēcienus, t. sk. 5 lēcienus no vismaz 3 izpletņlēcējiem sastāvošā grupā;

B kategorijas izpletņlēcējam ir tiesības:

- Patstāvīgi veikt izpletņlēcēšanas lēcienus pārbaudītos apstākļos, t.i., situācijā, kur lēmumus par lēciena darbības uzsākšanu un pabeigšanu pieņem lēciena vietā esošais instruktors;
- Patstāvīgi salocīt lēcienā izmantojamu pamatizpletni;
- Sākot no 100 lēcieniem ir tiesības pretendēt uz trenera sertifikācijas iegūšanu.

C kategorijas izpletņlēcējs

C kategorijas izpletņlēcēja kompetences sertifikāta pieteicējam ir jābūt:

- Izpildījušam visas B kategorijas prasības;
- Veikušam 200 brīvā kritiena lēcienus;
- Pavadijušam brīvā kritiena lēcienā kopumā 60 minūtes;
- Veikušam 50 grupas lēcienus, t. sk. 10 lēcienus no vismaz 4 izpletņlēcējiem sastāvošā grupā;
- Veikušam rakstisku, LIF apstiprināta satura kategorijas eksāmenu.

C kategorijas izpletņlēcējam ir tiesības:

- Patstāvīgi veikt lēcienus uz savu atbildību;
- Patstāvīgi salocīt lēcienā izmantojamu pamatizpletni;

- Piedalīties noteikta tipa demonstrāciju lēcienos
- Drīkst piedalīties kā tandēma students, tandēma sertifikācijas vai kvalifikācijas atjaunošanas lēcienos.

D kategorijas izpletņlēcējs

D kategorijas izpletņlēcēja kompetences sertifikāta pieteicējam ir jābūt:

- Izpildījušam visas C kategorijas prasības;
- Veikušam 500 brīvā kritiena lēcienus;
- Pavadījušam brīvā kritiena lēcienā kopumā 180 minūtes;
- Veikušam rakstisku, LIF apstiprināta satura kategorijas eksāmenu

D kategorijas izpletņlēcējam ir tiesības:

- Patstāvīgi veikt un organizēt lēcienus uz savu atbildību;
- Patstāvīgi salocīt lēcienā izmantojamu pamatzpletni;

5.4. Apmācību personāls un prasības

Instruktori tiek iedalīti sekojošos līmeņos:

- Treneris;
- SL treneris (Static line);
- Instruktors;
- Instruktors-Eksaminētājs;

Instruktori var kvalificēties sekojošās kategorijās:

- AFF instruktors (Accelerated Freefall);
- IAD instruktors (Instructor-assisted deployment);
- Tandēma instruktors.

Instruktoru funkciju Latvijā var veikt izpletņlēcējs, kurš ir saņēmis atbilstošu LIF vai USPA instruktora licenci. LIF licenci ir iespējams saņemt izpildot visas attiecīgā instruktora kompetences kategorijas iegūšanai nepieciešamās prasības, izgājis apstiprināto mācību programmu un nolīcis rakstisku eksāmenu, LIF pēc viņa pieteikuma izsniedz instruktora kompetences sertifikātu.

Ārvalstu izpletņlēcējiem, kas vēlas pildīt instruktora funkciju Latvijā ir jāatbilst visām LIF attiecīgā instruktora kompetences prasībām, kā arī jāsaņem atļauja no lēcienu organizatora pildīt instruktora funkciju.

Lēcienu organizatora pienākums ir pārliecināties, vai ārvalstu izpletņlēcējs atbilst attiecīgā instruktora kompetences kategorijas iegūšanai nepieciešamajām prasībām.

Lēcienu organizatora pienākums ir uzglabāt ārvalstu instruktora kompetences un veselības stāvokli apliecinošas dokumentācijas kopijas 12 mēnešus pēc instruktora pēdējā lēciena.

Instruktoram ir tiesības veikt teorētiskas, praktiskas un lēkšanas apmācības atbilstoši apmācību metodikām, kurās viņam ir spēkā esoša un svaiga kompetence.

Instruktoru kompetence ir spēkā esoša, ja viņš ir:

- to ieguvīš vai atjaunojis tekošajā kalendārajā gadā,
vai

- ir izpildījis iepriekšējā kalendārajā gadā kompetences kategorijas saglabāšanas prasības, kā arī ir iesniedzis LIF apstiprinājumu par prasību izpildi.
- Instruktora kompetence ir aktuāla, ja no kompetences iegūšanas vai atjaunošanas brīža vai no pēdējā viņa atbilstoši attiecīgai metodikai vadītā apmācību lēcienu ir pagājis mazāk par 3 mēnešiem vai, ja viņš ir izpildījis attiecīgajai kompetences kategorijai atbilstošas aktualizēšanas prasības.

Instruktoram ir:

- Jāpārzina atbilstoši savai kompetencei apmācības metodika un apmācības organizācijās izmantojamās mācību programmas;
- Jāpārzina apmācību organizācijā izmantojamie izpletņi un to tehniskās īpašības un salocīšana;
- Jāpārzina mācību procesā un izpletņlēcšanā izmantojamie palīgīdzekļi;
- Jāpārzina instruktora pienākumi un atbildība apmācību, t.sk. lēcienu apmācību, veikšanas laikā;
- Jāpārzina viņa mācāmo izpletņlēcšanas tipu veikšanas teorētiskos jautājumus, to praktisko veikšanu un mācību metodiku;
- Jāpārzina izpletņlēcšanas veikšanas kārtību no izmantojamajiem lidaparātiem;
- Jāprot veikt izpletņlēcēju pirms-starta pārbaudi;
- Jāatbild par viņa uzraudzībā lecošo izpletņlēcēju-studentu, tandēma studentu vai A kategorijas izpletņlēcēju lēcienu drošu organizāciju.

Treneris

Treneris ir izpletņlēcējs, kas ieguvis atbilstošu sagatavošanos un ir nolīcis eksāmenus, kas atbilst LIF vai starptautiskiem standartiem. Treneris instruktora uzraudzībā veic apmācības uz zemes un instruē brīvā kritiena lēcienus veicošos izpletņlēcējus-studentus.

Trenera kompetences pieteicējam ir:

- Jābūt vismaz 18 gadus vecam;
- Jābūt dokumentāli pierādāmai pieredzei par vismaz 100 izpletņlēcšanas lēcienu veikšanu.

Lai saglabātu kompetenci, trenerim kalendārā gada laikā ir:

- Jāveic vismaz vienas izpletņlēcēja-studenta apmācības uz zemes;
- Jāveic vismaz 10 apmācību lēcieni;

IAD instruktors

IAD instruktors var veikt IAD apmācības.

IAD instruktora kompetences pieteicējam ir:

- Jābūt vismaz 18 gadus vecam;
- Jābūt pēdējo 12 mēnešu laikā pastāvīgi spēkā esošai C vai D kategorijas izpletņlēcēja kompetencei;
- Jābūt dokumentāli pierādāmai pieredzei par vismaz 300 brīvā kritiena lēcienu veikšanu.

Lai saglabātu kompetenci, IAD instruktoram kalendārā gada laikā ir:

- Jāveic vismaz 40 lēcieni ar izpletņi;
- Jāveic vismaz viena IAD apmācība uz zemes;

- Jāveic vismaz 15 IAD apmācību lēcieni.

Lai atjaunotu kompetenci, IAD instruktoram ir:

- Pēdējo 12 mēnešu laikā jābūt veikušam vismaz 40 lēcienus ar izpletni vai pēdējo 3 mēnešu laikā vismaz 25 lēcienus ar izpletni;
- Jāveic vismaz viens IAD apmācības lēciens tiešā IAD instruktora uzraudzībā ar spēkā esošu kompetenci.

Static Line (SL) treneris

SL treneris var veikt SL apmācības.

SL trenera kompetences pieteicējam ir:

- Jābūt vismaz 18 gadus vecam;
- Jābūt pēdējo 12 mēnešu laikā pastāvīgi spēkā esošai C vai D kategorijas izpletņlēcēja kompetencei;
- Jābūt dokumentāli pierādāmai pieredzei par vismaz 300 brīvā kritiena lēcieniem veikšanu.

Lai saglabātu kompetenci, SL trenerim kalendārā gada laikā ir:

- Jāveic vismaz 40 lēcieni ar izpletni;
- Jāveic vismaz viena SL apmācība uz zemes;
- Jāveic vismaz 15 SL apmācību lēcieni.

Lai atjaunotu kompetenci, SL instruktoram ir:

- Pēdējo 12 mēnešu laikā jābūt veikušam vismaz 40 lēcienus ar izpletni vai pēdējo 3 mēnešu laikā vismaz 25 lēcienus ar izpletni;
- Jāveic vismaz viens SL apmācības lēciens tiešā IAD instruktora uzraudzībā ar spēkā esošu kompetenci.

AFF instruktors

AFF instruktors var veikt AFF studentu apmācības un lēcienus.

AFF instruktora kompetences pieteicējam ir:

- Jābūt vismaz 21 gadus vecam;
- Jābūt spēkā esošai D kategorijas izpletņlēcēja kompetencei;
- Jābūt pavadījušam brīvā kritienā 360 minūtes.
- Lai saglabātu kompetenci, AFF instruktoram kalendārā gada laikā ir:
- Jāveic vismaz 40 brīvā kritiena lēcieni;
- Jāveic vismaz vienas AFF apmācības uz zemes;
- Jāveic vismaz 15 AFF apmācību lēcieni.

Lai atjaunotu kompetenci, AFF instruktoram ir:

- Pēdējo 12 mēnešu laikā jābūt veikušam vismaz 40 lēcienus ar izpletni vai pēdējo 3 mēnešu laikā vismaz 25 lēcienus ar izpletni;
- Pēc tam, kad ir izpildītas iepriekšējā punkta prasības, apmierinoši jāveic AFF instruktora teorijas eksāmens un vismaz viens AFF testa lēciens, kurā studenta lomā ir AFF instruktors ar spēkā esošu kompetenci;

- Jāveic vismaz vienas AFF apmācības uz zemes tiešā AFF instruktora uzraudzībā ar spēkā esošu kompetenci.

Tandēma instruktors

Tandēma instruktors var veikt tandēma studenta apmācības un lēcienus.

Tandēma instruktora kompetences pieteicējam ir:

- Jābūt vismaz 21 gadus vecam;
- Jābūt spēkā esošai D kategorijas izpletņlēcēja kompetencei;
- Jābūt pavadījušam brīvā kritienā 300 minūtes;
- Jāatbilst tandēma izpletņa izgatavotāja noteiktajām papildu prasībām.

Lai saglabātu kompetenci, tandēma instruktoram kalendārā gada laikā ir:

- Jāveic vismaz 40 brīvā kritiena lēcieni;
- Jāveic vismaz vienas tandēma apmācības uz zemes;

Kompetences atjaunošanai tandēma instruktoram ir:

- Pēdējo 12 mēnešu laikā jābūt veikušam vismaz 25 tandēma lēcienus ar izpletni vai pēdējo 3 mēnešu laikā vismaz 25 lēcienus ar izpletni;
- Pēc tam, kad ir izpildītas iepriekšējā punkta prasības, apmierinoši jāveic tandēma instruktora teorijas eksāmens un vismaz viens tandēma testa lēcieni, kurā studenta lomā ir tandēma instruktors ar spēkā esošu kompetenci;

6. Izpletņlēcēju apmācības

6.1. Apmācības metodes

IAD apmācības - apmācības, kuru gaitā students kā pamatizpletni izmanto spārnu izpletņus, un instruktors asistē izpletņa atvēršanā brīdī, kad students izlec no gaisa kuģa;

SL apmācības - apmācības, kuru gaitā students kā pamatizpletni izmanto spārnu tip izpletni un instruktors savieno izpletņa automātiskās atvēršanās mehānismu ar lidaparātu tādā veidā, kas nodrošina tā iedarbošanos brīdī, kad students izlec no gaisa kuģa;

AFF apmācības - apmācības, kuru gaitā students kā pamatizpletni izmanto spārnu izpletņus un studentu brīvajā kritienā pavada vismaz viens instruktors, kurš ir gatavs nepieciešamības gadījumā koriģēt viņa ķermeņa stāvokli un/vai asistēt ar izpletņa atvēršanu;

Tandēma apmācības - apmācības, kuru gaitā students un instruktors veic tandēma lēcienus.

6.2. Apmācību organizācijas personāls

Galvenais instruktors ir atbildīgs par apmācību procesa vadīšanu atbilstoši standartiem. Viņam ir pienākums pārbaudīt un pieprasīt apmācību atļaujā iesniegto ar aviāciju un izpletņlēcšanu saistīto noteikumu izpildi.

Instruktors vada teorijas un prakses stundas un atbild par drošu praktisku lēcienu apmācību organizēšanu. Viņam ir pienākums pārbaudīt vai lēcienu apmācību dalībnieki izpilda visus ar izpletņlēcšanu saistītos noteikumus un instrukcijas, noteikt teorētiskās un praktiskās sagatavošanās intensitāti atbilstoši apmācāmo apguves spējām, kā arī nodrošināt, lai izpletņlēcēji atbilstu kompetences prasībām. Praktiskas lēcšanas apmācības var vadīt tikai tāda persona, kurai ir spēkā esoša atbilstošas apmācību metodes instruktora kompetence.

Treneris, ir izpletņlēcējs kurš ir veicis atbilstošu sagatavošanos un kas ar AFF instruktora rakstisku atļauju var veikt AFF vai pēc AFF apmācību daļu uz zemes, kā arī apmācīt AFF programmu apguvušus studentus prasmēm gaisā, kas nepieciešamas A licences iegūšanai. Trenerim, kurš pasniedz apmācības uz zemes, ir jābūt veikušam vismaz 100 lēcienus.

IAD un SL apmācību gadījumā trenerim, kurš pasniedz apmācības uz zemes, ir jābūt spēkā esošai atbilstošas apmācību metodes instruktora kompetencei, kā arī C vai D kategorijas kompetencei.

6.3. Apmācību atļauja

Izpletņlēcēju studentu un pamata apmācības var organizēt uzņēmums vai sabiedrība (apmācību organizācija), kas ir iesniegusi LIF rakstisku paziņojumu par apmācībām.

Paziņojumā par apmācībām ir jānorāda šāda informācija:

- LIF apstiprināto apmācības programmu saraksts, balstoties uz kuru apmācības tiek organizētas;
- Teorētisko lēcienu apmācību veikšanas vieta vai vietas (adrese un/vai lidlauku nosaukumi);
- Galvenā instruktora un pārējo instruktoru vārdi, kompetences kategorijas un rakstiskas piekrišanas attiecīgo uzdevumu izpildei;
- Apmācību organizācija rakstiski informē LIF par jebkādu apmācību paziņojumā esošo datu izmaiņām.

6.4. Apmācību programma un process

Apmācību programmā ir jāietilpst teorētiskām un praktiskām uz zemes esošām sagatavošanās nodarbībām, kā arī lēkšanai ar izpletni.

Studentam pirms izpletņlēcēja licences kārtošanas ir jāiesniedz instruktoram ģimenes ārsta vai sporta ārsta medicīniskā izziņa par veselības stāvokli.

Instruktoram ir jānodrošina mācību procesā nepieciešamās mācību klases, mācību līdzekļi un treniņiekārtas, kā arī nepieciešamais aprīkojums lēcienu veikšanai.

Iesācēju un pamat-apmācību gaitā instruktoram ir jāaizpilda veidlapa par teorētiskajām un praktiskajām stundām, kurā ir jāatzīmē:

- Dalībnieku dati;
- Nodarbību veikšanas laiks;
- Klātesošie;
- Nodarbības ilgums;
- Tēma;
- Instruktoru vārds un paraksts.

Pirms pirmā lēciena ar izpletni izpletņlēcējam-studentam ir jāveic eksāmens, kas sastāv no teorijas eksāmena un lēciena no gaisa kuģa, darbošanās gaisā, piezemēšanās un rezerves izpletņa izmantošanas prasmju demonstrēšanas instruktoram.

Izpletņlēcējam-studentam apmācību programmā pirms pirmā lēciena ar izpletni esošā daļa ir jāiziet no jauna un atkārtoti jāveic eksāmens, ja viņš savu pirmo lēcienam ar izpletni nav veicis 2 mēnešu laikā pēc pēdējā eksāmena vai, ja kopš viņa pēdējā lēciena ar izpletni ir pagājuši vairāk kā 6 gadi.

Instructors, paziņojot par apmācību programmu var atsaukties uz izmantojamu(-ām) metodi(-ēm), taču viņam nav pienākums to darīt.

6.5. Rezerves izpletņa procedūru vingrinājums

Apmācību programmā ir jāietilpst obligāti izpildāmās drošības programmas treniņiem uz simulatoriem riska situāciju izspēlēm un rezerves izpletņu lietošanai, turklāt starplaiks starp pēdējo drošības treniņu un katru lēcienam ar izpletni nedrīkst pārsniegt:

- Studentiem, kā arī A un B kategorijas izpletņlēcējiem 2 mēnešus;
- C un D kategorijas izpletņlēcējiem 4 mēnešus.

Laicīgi neveicot šajā pantā minētos treniņus, lēkšana ar izpletni ir aizliegta.

6.6. Aprīkojuma personāla kompetences un prasības

Pamata izpletņu salicējs

Izpletņu salicējs ir persona, kura, kluba kompetences ietvaros, ir izgājusi atbilstošu sagatavošanos sporta un tandēma pamata izpletņu locīšanas apmācību, kas ar kluba rakstisku atļauju ir tiesīga pildīt izpletņu salicēja funkciju lidlaukā.

- Jebkuram izpletņu salicējam ir pienākums pārzināt lokamā izpletņa tipa ražotāja noteiktās instrukcijas.
- Izpletņu salicējam ir jābūt vismaz 18 gadus vecam.

- Izpletņu salicējam ir jābūt vismaz 50 (apmācībās izmantojamā izpletņu tipa) dokumentāli pierādāmām patstāvīgas salocīšanas reizēm.

Tehniskais speciālists

Tehniskais speciālists ir persona, kas atbild par izpletņlēcšanas aprīkojumu un inventāru, remontu un tehniskiem darbiem.

Tehniskā speciālista kompetences pieteicējam ir:

- Jābūt vismaz 18 gadus vecam;
- Jābūt veikušam LIF vai starptautiski apstiprinātu teorētisko un praktisko mācību programmu, kā arī veikušam rakstisku un praktisku eksāmenu.

Tehniskajam speciālistam ir tiesības veikt apkopes un patstāvīgi salocīt rezerves izpletņus, kā arī veikt izpletņu mehānismu pārbaudi. Salokot rezerves izpletni, tehniskajam speciālistam jāvadās pēc rezerves izpletņa un izpletņa sistēmas ražotāju spēkā esošajām prasībām.

Tehniskais speciālists var veikt izpletņu un automātiskas atvēršanās mehānismu (AAD) pārbaudi un automātiskās atvēršanās mehānismu remontdarbus ražotāja atļautajā apmērā.

Tehniskais speciālists vai veikt nebūtisko izpletņa sistēmas daļu remontu (minor repairs), saskaņā ar ražotāja vai CAA/ FAA definīcijām, kas neietekmē lidojuma derīgumu. Tikai uz tām izpletņa sistēmas daļām kas netiek sertificētas.

Tehniskajam speciālistam ir jāaizpilda ierakstu žurnāls, kurā viņš hronoloģiskā secībā reģistrē visas rezerves izpletņa salocīšanas reizes, kā arī veiktās aprīkojuma un automātiskas atvēršanās mehānismu pārbaudes reizes.

Ierakstu žurnālā tiek reģistrēts:

- Aprīkojuma īpašnieka vārds un kontaktinformācija;
- Pamatizpletņa, rezerves izpletņa, sistēmas un automātiskās atvēršanās mehānisma modelis, sērijas numurs un ražošanas datums;
- Darba veikšanas datums, pārbaudē atklātie trūkumi un veikto darbu apraksts.

Tehniskā speciālista kompetence ir spēkā līdz tās iegūšanas kalendārā gada beigām, un automātiski pagarinās līdz katra nākamā kalendārā gada beigām, ja tehniskais instruktors tekošajā kalendārajā gadā ir salocījis vismaz 5 rezerves izpletņus un veicis tehniskās apkopes, kā arī ir iesniedzis LIF atbilstoša satura apstiprinājumu.

Lai atjaunotu beigušos kompetenci, tehniskajam instruktoram ir:

- Apmierinoši jānoliek rakstiskais eksāmens;
- Jāsaloka un jāpārbauda vismaz 3 rezerves izpletņi, tiešā tehniskā speciālista (ar spēkā esošu kompetenci) uzraudzībā.

Izpletņu meistars

Izpletņu meistars ir persona, kura ir sertificēta veikt visa veida remontdarbus (Major repairs) pamata un rezerves izpletņiem, kā arī sistēmas nesošajām konstrukcijām.

Izpletņu meistara kompetences pieteicējam ir:

- Jābūt vismaz 21 gadus vecam;
- Jābūt pierādāmai 100 salocītu rezerves izpletņu vēsturei;

- Jābūt praktiskajām iemaņām izpletņu un izpletņu sistēmu uzbūvē, remontā kā arī ražošanas procesā ražotāja rūpnīcā vai darbnīcā pie sertificēta izpletņu meistara, kuram ir spēkā esošs Izpletņu meistaru apmācības sertifikāts, kā arī nepieciešamais tehniskais aprīkojums izpletņu un izpletņu sistēmu labošanai. Vai ir spēkā esoša citas starptautiski atzītas izpletņlēcšanas federācijas (piem., FAA Master rigger) sertifikācija.

Izpletņu meistaram ir tiesības veikt nozīmīgus remontdarbus, tajā skaitā:

- Pamata un rezerves izpletņu stropu maiņu;
- Pamata un rezerves izpletņu materiāla bojājumu novēršana tai skaitā bojājumu, kuru diametrs pārsniedz 25cm;
- Sistēmu lentu un vārstu remontdarbus.

Izpletņu meistaram ir tiesības ražot nesertificējamās izpletņa sistēmas detaļas (piem., pamata izpletņu atkabināšanās spilvenus, medūzas, tandēma stabilizējošos izpletņus)

Izpletņu meistaram nav tiesību ražot sertificējamās izpletņu sistēmas daļas (piem., rezerves izpletņu kameras, rezerves izpletņa atvēršanas gredzenus, RSL), kā arī nav atļauts modificēt izpletņa sistēmas konstrukciju, nesaskaņojot visus ražošanas etapus ar izpletņa sistēmas ražotāju.

Izpletņu meistars nedrīkst veikt remontdarbus, ja viņam nav pārliecības par veiktā remonta kvalitāti, kā arī, ja viņa rīcībā nav visa nepieciešamā aprīkojuma (tai skaitā šujmašīnu) un materiālu darba veikšanai, kas ir definēti tehnoloģiskajā procesā. (ražotāja instrukcija, Dan Poynter rokasgrāmata vai FAA "Rigger" rokasgrāmata)

Izpletņa meistaram remontdarbu veikšanas laikā obligāti ir jāizmanto tie paši materiāli un šūšanas metodes, kuras norādījis ražotājs, izņēmuma gadījumos ir rakstiski jāaskaņo ar ražotāju.

Izpletņu meistara kompetences sertifikāts ir derīgs līdz kalendārā gada beigām. Tas automātiski pagarinās līdz nākamā kalendārā gada beigām, ja izpletņu meistars ir veicis vismaz vienu būtisku remontdarbu.

7. Izpletņu derīgums un apkope

7.1. Izmantojamais aprīkojums

Latvijā drīkst izmantot izpletņu sistēmas kuras ir aprīkotas ar automātiskās atvēršanās mehānismu, kas ir sertificēti, pārbaudīti un kuriem ir veikta apkope atbilstoši šiem noteikumiem un ražotāja prasībām.

Ja izpletņa, automātiskas atvēršanās mehānisma vai izpletņa sistēmas ražotājs nav norādījis produktam maksimālo lietošanas ilgumu, tad par maksimālo lietošanas ilgumu tiek uzskatīti 20 gadi no tā izgatavošanas datuma.

7.2. Izpletņa pase

Katram izpletnim un automātiskas atvēršanās mehānismam ir jābūt pasei, kurā tiek reģistrēti tā dati, veiktās pārbaudes un apkopes darbi, īpašnieku nomaīņa, lietošanas reižu skaits (ja ražotājs to pieprasa) un rezerves izpletņa salocīšanas reizes.

Pasi, izpletņa vai automātiskas atvēršanās mehānisma pirmajā pārbaudes veikšanas reizē, izsniedz tehniskais instruktors.

Sistēmas īpašniekam ir jāsniedz šādi dati:

- Sistēmas, izpletņa un ierīces tips, izgatavotājs un izgatavotāj-valsts;
- Sistēmas, izpletņa un ierīces izgatavošanas laiks un sērijas numurs;
- Līdzšinējais lietošanas reižu skaits, ja ražotājs to pieprasa;
- Pēdējās tehniskās apskates datums un tās veicēja vārds;
- Ārvalstīs izsniegts analogs dokuments (ja ir; importējot);
- Sertifikāti par ierīces iegūšanas likumību (pēc pieprasījuma).

Uz katra izpletņa un automātiskās atvēršanas mehānisma ir jābūt identifikācijas atzīmēm (piem., sērijas numuram), kas tiek reģistrētas izpletņa pasē.

7.3. Salocīšana un pārbaude

Lēcienos izmantojamajiem pamata izpletņiem ir jābūt salocītiem izgatavotāja instrukcijā noteiktā periodā. Ja izgatavotājs nav noteicis īsākus salocīšanas periodus, izpletnis ir jāsaloka ne retāk kā 3 mēnešus pirms katra lēciena.

Pamata izpletni drīkst patstāvīgi salocīt persona, kura ir saņēmusi atbilstošas apmācības vai to pieļauj izpletņlēcēja kategorija.

Rezerves izpletni drīkst salocīt tehniskais speciālists vai izpletņu meistars. Salocītais rezerves izpletnis ir jāaizplombē ar tehniskā instruktora personīgo identifikācijas zīmi. Katra salocīšanas reize ir jāatzīmē rezerves izpletņa pasē. Salokot rezerves izpletni, katru reizi ir jāpārbauda gan rezerves izpletnis, gan aprīkojums.

Tehniskajam instruktoram ir jāpārbauda izpletnis katras salocīšanas gaitā vai gadījumā, ja rodas šaubas, ka tas ir bojāts.

Katram rezerves izpletnim un automātiskās atvēršanās mehānismam, pirms lēcienu uzsākšanas, ir jāveic pārbaude. Ja izgatavotājs nav noteicis īsākus vai garākus periodus, izpletnis ir jāpārbauda ne retāk kā 9 mēnešus pirms katra lēciena. Izpletņa pārbaudi var veikt tehniskais instruktors. Automātiskās atvēršanās mehānismu kontrole tiek veikta atbilstoši izgatavotāja prasībām.

7.4. Remonts un uzglabāšana

Izpletņu remontdarbus un daļu nomaiņu var veikt tehniskais instruktors, kas par paveikto veic izpletņa pasē atbilstošu atzīmi. Aprīkojuma, rezerves izpletņa un rezerves izpletņa automātiskās atvēršanās mehānisma izmaiņām ir jābūt izgatavotāja sertificētām.

Izmantojot izpletni, nedrīkst pārsniegt izgatavotāja paredzēto maksimālo lietošanas laiku.

Izpletņi un automātiskās atvēršanas mehānismi ir jā saglabā atbilstoši izgatavotāja prasībām.

8. Lēcienų veikšana

8.1. Izpletņlēcšanas organizēšana

Pirms lēcienų sākuma, lēcienų dienā atbildīgais instruktors aizpilda žurnālu vai veidlapu kurā ir norādīta 2. pielikuma 1. un 2. punktā prasītā informācija, kā arī attiecīgās dienas atbildīgā instruktora paraksts.

Pirms lēcienų sākuma, lēcienų organizators veic izpletņlēcēju instruktāžu – brīfingu. Lēcienų organizators var būt ar D kategorijas kompetenci kā arī instruktors.

Brīfinga laikā tiek atgādināta lēcienų norises kārtība. Tiek analizēti meteoroloģiskie laika apstākļi un atgādināta izpletņlēcēju rīcība gaisā un ārkārtas situācijās. Izpletņlēcēji tiek iepazīstināti ar piezemēšanās laukuma īpatnībām, nosēšanās pagrieziena virzienu, lai visi izpletņlēcēji ievērotu vienādu nosēšanās manevru un bīstamiem šķēršļiem piezemēšanās laukuma tuvumā. Tiek atgādināti disciplīnas un drošības noteikumi lidlaukā un lēcienų laikā. Izpletņlēcēji jāinformē par lidmašīnas iekraušanas un smaguma centra pārvietošanās riskiem, pārvietojoties lidmašīnā un cik nopietni šie riski ir.

Lēcienų vadītājam ir pienākums pārliecināties vai AAD ierīce ir ieslēgta un pamatizpletņa un rezerves izpletņa aizdare (pin) ir pareizi ievietota AFF studentiem un A kategorijas izpletņlēcējiem, augstākās klases izpletņlēcēji paši nes atbildību, par sava ekipējuma uzturēšanu kārtībā un sistēmu pārbaudi pirms lēciena.

Tiek noteikta secība kādā izpletņlēcēji atdalīsies no gaisa kuģa:

- “Lec un veras” (vispirms tie kuri zemāk atveras, pēc tam tie, kuri augstāk) (Hop n Pop);
- Horizontālās grupas (vispirms lielākās, pēc tam mazākās) (Tracking/Angle flying);
- Uz vēdera krītošās grupas (vispirms lielākās, pēc tam mazākās) (Belly);
- Vertikālās un brīvi krītošās grupas (vispirms lielākās, pēc tam mazākās) (Vertical/Freefly);
- Studenti;
- Tandēmi;
- Spārnotie kostīmi (Wingsuits) .

Lēcienų vadītājam (loadmaster) jāpievērš uzmanību studentu izpletņlēcējiem un A kategorijas izpletņlēcējiem, lai tie ir ar atbilstošu ekipējumu un pilnībā sagatavojušies lēcienam – ir atbilstošs apģērbs, nostiprinātas izpletņa sistēmas drošības siksnas kā arī viss ekipējums ir darba kārtībā (piemēram, ieslēgts augstuma rādītājs).

B, C, D kategorijas izpletņlēcēji un instruktori paši ir atbildīgi par laika apstākļiem atbilstošu apģērbu, uzdevumam un kompetencei atbilstošu ekipējumu, ir nostiprinātas izpletņa sistēmas drošības siksnas kā arī viss ekipējums ir darba kārtībā (piemēram, ieslēgts augstuma rādītājs).

Veicot lēcienus, ir jāievēro lidlauka un gaisa telpas lietošanas noteikumi, kā arī gaisa kuģa apkalpes un lēcienų vadītāja instrukcijas.

Katram izpletņlēcšanas lidojumam ir jābūt iepriekš nozīmētam lēcienų vadītājam, (instruktors, vai vismaz C kategorijas izpletņlēcējs) kurš ar gaisa kuģa kapteini saskaņo lēcšanas augstumus, desantēšanas apļu skaitu un virzienus, signālus, vietu, kurā izpletņlēcēji izlēks no gaisa kuģa, kā arī nepieciešamos intervālus starp izpletņlēcēju desantēšanām.

Ja lēciena vadītājs lec ātrāk, ir jābūt noteiktam sekundārajam lēcienų vadītājam.

Gan gaisa kuģa pilotam, gan izpletņlēcējiem ir skaidri jāzina, kurš ir lēcienų vadītājs pirms attiecīgā pacēliena sākuma.

Lēcienu vadītāja svarīgākais uzdevums ir komunicēt ar gaisa kuģa pilotu un, nepieciešamības gadījumā, sniegt citiem izpletņlēcējiem nepieciešamās instrukcijas, kā rīkoties gaisa kuģī standarta vai ārkārtas situācijās.

Gaisa kuģa pilots, vai lēcienu vadītājs, kā arī virszemes instruktors var liegt izpletņlēcējam piedalīties pacēlienā, ja izpletņlēcējs neievēro drošības noteikumus, vai jebkādā veidā apdraud sevi, vai apkārtesošos.

Lēcienu vadītājs ir jāatzīmē izpletņlēcēšanas lidojuma dalībnieku sarakstā un viņam ir attiecīgi jāparakstās apliecinot gatavību būt par izpletņlēcēšanas vadītāju attiecīgajā pacēlienā.

Lēcienu veikšanas laikā starp piezemēšanās vietu un lidaparātu ir jābūt radiosakariem, izņemot gadījumus, kad lēcienā piedalās tikai C vai D kategorijas izpletņlēcēji.

Pirms gaisa kuģa pacelšanās, lēcienu vadītājs nodod izpletņlēcēšanas lidojuma dalībnieku sarakstu (Pielikums Nr. 3) gaisa kuģa pilotam un saglabā kopiju izpletņlēcēšanas klubam.

8.2. Gaisa kuģis un tā komanda

Lidojumu ar gaisa kuģi izpletņlēcēšanas veikšanai drīkst veikt pilots:

- kuram ir Civilās aviācijas aģentūras izsniegta vai Latvijas Republikas normatīvajos aktos par civilās aviācijas personāla dokumentu atzīšanu noteiktajā kārtībā atzīta citas valsts kompetentās aviācijas iestādes izsniegta komercpilota vai privātpilota apliecība;
- Kurš ir apguvis attiecīgā tipa gaisa kuģa izpletņlēcēšanas veikšanas mācību programmu un ir instruēts par izpletņlēcēšanas kārtību;
- Kura kopējais nolidojums gaisa kuģa kapteiņa statusā ir ne mazāks par 100 stundām un nolidojums gaisa kuģa kapteiņa statusā ar attiecīgo gaisa kuģa tipu:
  - ilr 10 stundas, ja kopējais nolidojums gaisa kuģa kapteiņa statusā ir no 100 līdz 150 stundām;
  - ir 5 stundas, ja kopējais nolidojums gaisa kuģa kapteiņa statusā ir no 151 līdz 250 stundām;
  - ir tikai pārbaudes lidojums, ja kopējais nolidojums gaisa kuģa kapteiņa statusā ir vairāk par 250 stundām;
- Kurš ar gaisa kuģi, kuru plāno izmantot izpletņlēcēšanai, pēdējo 90 dienu laikā ir veicis ne mazāk kā trīs pacelšanās un nosēšanās.

Gaisa kuģim ir jābūt pielāgotam izpletņlēcēšanas veikšanai atbilstošām prasībām.

Ja izpletņa automātiskas atvēršanās mehānisms ir piestiprināts lidaparātā, lēciena laikā lidaparātā ir jāatrodas nazīm.

Kad gaisa kuģa durvis ir atvērtas, visām personām bez izpletņu aprīkojuma vai personām, kuras netiek pielaistas pie izpletņlēcēšanas, ir jābūt piestiprinātām ar drošības jostām.

Atrodoties gaisa kuģī pilota dotās komandas ir jāizpilda nekavējoties. Izpletņlēcēšanas studentiem un A Licences izpletņlēcējiem ir jāpilda sava instruktora dotās komandas.

8.3. Izpletņlēcēja aprīkojums

- Lēcienus ar izpletni drīkst veikt tikai ar tādu izpletni, kura pasē ir atzīme par derīgumu, un kuram pamata un rezerves izpletnis ir piestiprināti pie vienotas sistēmas.

- Līdz D kategorijas iegūšanai, kā arī, veicot tandēma lēcienus, izpletņlēcējam ir jābūt nodrošinātam ar rezerves izpletņa automatiskās atvēršanās mehānismu. Automatiskās atvēršanās mehānismam gaisā ir jābūt piestiprinātam pie rezerves izpletņa, kas neatdalās. Lēcienu vadītājam vai izpletņlēcēju klubam ir tiesības pieprasīt izpletņlēcējam izmantot automatiskas atvēršanās mehānismu arī pēc D kategorijas iegūšanas.
  - Automatiskās atvēršanās mehānismam, pēc ražotāja ieteikumiem ir jābūt savietojamam ar izpletņlēcēja sistēmu.
- Aprīkojumā vienmēr ir jābūt augstuma mērītājam.
- Izpletņlēcēja aprīkojumā ir jāietilpst izpletņu auklu pārgriešanai piemērotam nazim (Hook knife), ja izmantojamajam izpletnim ir iespēja atdalīties no pamatizpletņa. Nazim ir jābūt pieejamam ar abām rokām, un tam ir jābūt piestiprinātam tādā veidā, kas izslēdz tā patvaļīgu nokrišanu.
- Līdz D kategorijas iegūšanai izpletņlēcējam ir jāvalkā ķivere lēciena laikā, kā arī lidaparātā augstumā līdz 300 m. Ķiverēm ar kameras aprīkojumu, paceļoties gaisa kuģim, augstumā līdz 300m ir jābūt piestiprinātām pie lēcēja aprīkojuma vai uz galvas.
- Ja tiek lidots augstāk par 4500 m no zemes virsas, nepārsniedzot 4800 m no zemes virsas, laika periodā līdz 10 minūtēm izpletņlēcējiem nav nepieciešama pieeja skābekļa aparātiem, ja atrašanās minētajā augstumā ir virs 10 minūtēm vai ja augstums pārsniedz 4800 m no zemes virsas tad lidaparātā visiem izpletņlēcējiem ir jābūt pieejamiem skābekļa aparātiem. Augstumā, kas ir 6000 m virs zemes virsas, izpletņlēcējiem ir jābūt individuāliem skābekļa aparātiem gan lidaparātā, gan lēciena laikā, un izpletņiem ir jābūt aprīkoti ar automatiskas atvēršanās mehānismiem.
- Ja izpletņlēcējs lēciena laikā izmanto tādu papildaprīkojumu, kas būtiski ietekmē brīvo kritienu, viņam ir jābūt vismaz C kategorijas kompetencei un jābūt veikušam izmantojamā papildaprīkojuma izgatavotāja atzītus sagatavošanās darbus tā lietošanai. Papildaprīkojumam lēciena laikā radušās avārijas situācijā ir jābūt noņemamam un, ja nepieciešams, tam ir jābūt aprīkotam ar krišanas ātrumu samazinošu sistēmu, lai tiktu novērsti bojājumi, tam nokrītot uz zemes virsas vai ēkas.
  - Lēcienā izmantojamā papildaprīkojuma stiprinājumiem ir jābūt realizētiem tā, lai tie neklūtu bīstami izpletņlēcējam vai apkārtējiem, izlecot no gaisa kuģa, brīvajā kritienā, kā arī izpletņa atvēršanās procesā. Papildaprīkojums nedrīkst traucēt izpletņa vadības stūru un naža izmantošanu. Par papildaprīkojuma izmantošanu ir jāinformē gaisa kuģa kapteinis un citi izpletņlēcēji pirms došanās uz gaisa kuģa klāja.
  - Izpletņlēcējs nedrīkst lēcienā līdzīgi ņemt priekšmetus, kas varētu traucēt viņa darbošanos gaisā, izpletņa vadības stūru izmantošanu un piezemēšanos.
- Ja izpletņlēcējam nav D kategorijas kompetences, lēcienā līdzņemamajām foto vai video kamerām ir jābūt piestiprinātām pie ķiveres vai kāda cita pastāvīgi ar izpletņlēcēju saistīta aprīkojuma elementa, un to izmantošanai brīvā kritienā ir jābūt iespējamai bez roku palīdzības.
  - Ja izpletņlēcējam nav vismaz 100 lēcienu kompetences, viņš drīkst lēcienā ņemt līdzī kameru tikai ar iepriekšēju instruktora rakstisku atļauju.

8.4. Izpletņu vadīšana

Katram izpletņlēcējam ir jāplāno un jālido loģisku nolaišanās virzienu, kas veicina vienmērīgu satiksmes plūsmu un padara lidojuma rīcību paredzamu citiem izpletņlēcējiem.

Lidojot ar izpletņi izpletņlēcējam ir:

- Jānosaka nolaišanās virziens, jāatrod piezemēšanas laukums un lai precīzāk piezemētos, jāizmanto kupola vadāmību;
- Nolaišanās laikā jānovēro pārējos izpletņlēcējus, nepārtraukti kontrolēt situāciju gaisā;
- Jāpiezemējas pret vēju (vai arī pēc nosēšanās virziena norādes uz nosēšanās laukuma).
- Pēdējā pagrieziena virziens visiem izpletņlēcējiem no konkrētā lēciena ir jāveic vienā virzienā. Katra izpletņlēcēja pienākums ir pirms iekāpšanas gaisa kuģī noskaidrot pēdējā piezemēšanās pagrieziena virzienu.
- Sarežģītus manevrus vai pagriezienus, kas lielāki par 90 grādiem, kopējā piezemēšanās zonā veikt ir aizliegts (izņemot C un D kategorijas izpletņlēcējus, kas veic ātrās piezemēšanās manevru tam speciāli paredzētā vietā netraucējot pārējo izpletņlēcēju nosēšanos).

Izpletņa izmēra samazināšanas tabula

Izpletņlēcējiem ar lēcienu skaitu zem 500 ir nepieciešams izvēlēties izpletņa izmēru atbilstoši zemāk norādītajai tabulai, ievērojot izpletņa samazināšanas nosacījumus un instruktora norādījumus.

Pilnais svars (kg)* Lēcienu skaits	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105	110	115	120
1	190 (170)	190 (170)	190 (170)	190 (170)	190 (170)	190 (170)	210 (178)	210 (189)	230 (200)	230 (211)	230 (222)	260 (230)	260 (230)	260 (230)	260 (230)
20	170 (170)	170 (170)	170 (170)	170 (170)	190 (170)	190 (170)	210 (176)	210 (187)	230 (198)	230 (209)	230 (220)	230 (230)	230 (230)	230 (230)	230 (230)
40	170 (150)	170 (150)	170 (150)	170 (150)	170 (150)	190 (160)	210 (171)	210 (182)	230 (192)	230 (203)	230 (214)	230 (224)	230 (230)	230 (230)	230 (230)
60	170 (150)	170 (150)	170 (150)	170 (150)	170 (150)	190 (156)	190 (166)	210 (177)	210 (187)	230 (198)	230 (208)	230 (218)	230 (229)	230 (230)	230 (230)
80	170 (150)	170 (150)	170 (150)	170 (150)	170 (150)	190 (152)	190 (162)	210 (172)	210 (182)	230 (193)	230 (203)	230 (213)	230 (223)	230 (233)	230 (230)
100	150 (135)	150 (135)	150 (135)	150 (135)	170 (150)	170 (150)	190 (158)	190 (168)	210 (178)	210 (188)	230 (198)	230 (208)	230 (217)	230 (227)	230 (230)
120	150 (135)	150 (135)	150 (135)	150 (135)	150 (135)	170 (145)	190 (154)	190 (164)	210 (174)	210 (183)	220 (193)	230 (203)	230 (212)	230 (222)	230 (230)
140	150 (135)	150 (135)	150 (135)	150 (135)	150 (135)	170 (141)	190 (151)	190 (160)	190 (170)	210 (179)	210 (188)	230 (198)	230 (207)	230 (217)	230 (226)
160	150 (135)	150 (135)	150 (135)	150 (135)	150 (135)	170 (138)	170 (147)	190 (156)	190 (166)	210 (175)	210 (184)	230 (193)	230 (202)	230 (212)	230 (221)
180	150 (135)	150 (135)	150 (135)	150 (135)	150 (135)	150 (135)	170 (144)	190 (153)	190 (162)	210 (171)	210 (180)	210 (189)	230 (198)	230 (207)	230 (216)
200	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	150 (123)	150 (132)	170 (141)	170 (150)	190 (158)	190 (167)	210 (176)	210 (185)	230 (193)	230 (202)	230 (211)
220	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	150 (129)	170 (138)	170 (146)	190 (155)	190 (163)	210 (172)	210 (181)	210 (189)	230 (198)	230 (207)
240	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	150 (126)	150 (135)	170 (143)	190 (152)	190 (160)	190 (168)	210 (177)	210 (185)	230 (194)	230 (202)
260	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	150 (124)	150 (132)	170 (140)	170 (148)	190 (157)	190 (165)	210 (173)	210 (181)	210 (190)	230 (198)
280	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (121)	150 (129)	170 (137)	170 (145)	190 (154)	190 (162)	190 (170)	210 (178)	210 (186)	230 (194)
300	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	150 (127)	150 (135)	170 (143)	170 (150)	190 (158)	190 (166)	210 (174)	210 (182)	210 (190)
320	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	150 (124)	150 (132)	170 (140)	170 (148)	190 (155)	190 (163)	190 (171)	210 (179)	210 (186)
340	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (122)	150 (129)	150 (137)	170 (145)	170 (152)	190 (160)	190 (168)	190 (175)	210 (183)
360	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	150 (127)	150 (135)	170 (142)	170 (149)	190 (157)	190 (164)	190 (172)	210 (179)
380	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	150 (125)	150 (132)	170 (139)	170 (147)	170 (154)	190 (161)	190 (169)	210 (176)
400	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (122)	150 (130)	150 (137)	170 (144)	170 (151)	190 (158)	190 (166)	190 (173)
420	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	150 (127)	150 (134)	170 (142)	170 (149)	170 (156)	190 (163)	190 (170)
440	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	150 (125)	150 (132)	170 (139)	170 (146)	170 (153)	190 (160)	190 (167)

460	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (123)	150 (130)	150 (137)	170 (143)	170 (150)	190 (157)	190 (164)
480	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (121)	150 (128)	150 (132)	170 (141)	170 (148)	170 (155)	190 (161)
500	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	135 (120)	150 (126)	150 (132)	150 (139)	170 (145)	170 (152)	170 (159)

* Pilnais svars – izpletņlēcēja svars kopā ar drēbēm un ekipējumu (parasti 10 - 15kg)

- **atļautais izmērs**
- (absolūti pieļaujamais mazākais izmērs (ar instruktora atļauju))

Izpletņa samazināšanas nosacījumi

1. Izpletņlēcējam ir nepieciešams izvēlēties ekipējumu, kas sniegs drošu piezemēšanos ne tikai pie labvēlīgiem laikapstākļiem, bet arī pie dažādiem neparedzētiem apstākļiem (piezemēšanās ārpus lidlauka, piezemēšanās ar sānvēju / pa vējam u.c.). Ekipējuma izvēlē ir jāņem vērā tādi faktori, kā izpletņa izmērs, noslodze, izpletņa forma (tips), pieredze un prasmju līmenis.
2. Izpletņa sistēmas īpašniekam nepieciešams validēt ar atbildīgo tehnisko speciālistu sistēmas tehnisko stāvokli un atbilstību ražotāja rekomendācijām / izmaiņām.
3. Jāņem vērā izpletņa sistēmas ražotāja noteiktos ierobežojumus, piemēram, maksimālā noslodze vai maksimālais atvēršanas ātrums.
4. Papildu izpletņlēcēja pieredzei un lēcienu skaitam, izpletņa izvēlē jāiekļauj arī sekojoši kritēriji:
  - 4.1. izpletņlēcēja prasmes
  - 4.2. lidlauka sarežģītības pakāpe / pacēlums v.j.l.
  - 4.3. laikapstākļi
5. Spārna noslodze, kas tiek izteikta svara attiecībā pret izpletņa laukumu, ir tikai viens no svarīgiem faktoriem, kas nosaka atbilstošā izpletņa izvēli. Izpletņa izvēlē ir jāņem vērā arī šādi faktori:
  - 5.1. salīdzinot vienāda tipa izpletņus ar vienādu spārna noslodzi, bet dažādiem izmēriem, mazāks izpletnis būs jūtīgāks vadībā, ātrāks, kā arī radīs lielākus augstuma zudumus pagrieziena laikā;
  - 5.2. vienāda izmēra izpletņi, bet dažādas formas, materiāla vai konfigurācijas, nodrošinās atšķirīgus lidošanas parametrus;
  - 5.3. izpletņa forma (taisnstūra vai eliptisks) nodrošinās atšķirīgus lidošanas parametrus, pat pie vienādiem izpletņu izmēriem.
6. Maksimāli pieļaujamā spārna noslodze atbilstoši pieredzei:
  - 6.1. **A un B** licence – ne vairāk kā **1 psf**;
  - 6.2. **C** licence – ne vairāk kā **1.2 psf**;
  - 6.3. **D** licence – ne vairāk kā **1.4 psf**, kamēr izpletņlēcējs nav pilnvērtīgi apguvis esošā tipa un izmēra izpletni.
    - 6.3.1. Tālāka virzība par izpletņa samazināšanu un spārna noslodzes palielināšanu tiek veikta tikai pēc atbildīgā instruktora prasmju novērtējuma un atļaujas, ievērojot punktus Nr. 7., 8., 9. un 10 minētās vadlīnijas.
    - 6.3.2. Visi izpletņi zem 150 sqf izmēra tiek uzskatīti kā augstas performances un samazinājums tiek nodrošināts ievērojot punktus Nr. 7., 8., 9. un 10 minētās vadlīnijas.
7. Pirms samazināt izpletņa izmēru, izpletņlēcējam ir jābūt spējīgam veikt sekojošus manevrus ar esošo izpletni:
  - 7.1. piezemēšanās pa taisnu līniju no pilna ātruma režīma, veicot kvalitatīvu bremzēšanas manevru;
  - 7.2. piezemēšanās pa taisnu līniju no daļēji sabremzēta izpletņa, veicot kvalitatīvu bremzēšanas manevru;

- 7.3. stabila, regulāra piezemēšanās uz kājām 10m rādiusā no plānotās vietas pie dažādiem vēja virzieniem.
8. Izpletņa samazinājuma soļi , nemainot izpletņa tipu:
- 8.1. Virs 230 sqf, ne vairāk kā 30 sqf
  - 8.2. No 229 līdz 150 sqf, ne vairāk kā 20 sqf
  - 8.3. No 149 līdz 120, ne vairāk kā 15 sqf
  - 8.4. Zem 120 pēc iespējas mazāki soļi, bet ne vairāk kā 10ft
9. Pirms veikt izpletņa izmēra samazinājumu, izpletņlēcējam ir jābūt spējīgam izpildīt visi iespējamie manevri ar esošo izpletni, kurus var nākties izpildīt ar mazāka izmēra izpletni, ieskaitot paātrināto un sabremzēto piezemēšanos.
10. Ja tiek apgūts jauns izpletņa vadības elements, piemēram, priekšējo brīvo galu izmantošana ātruma ģenerēšanai, rekomendējams to veikt ar lielāka izmēra izpletni.

8.5. Lēcieni ar wingsuit (spārnoto kostīmu)

Lēcienus ar wingsuit drīkst veikt, ja:

- Izpletņlēcējam ir vismaz C kategorijas kompetence;
- Izpletņlēcējs pēdējā kalendārā gadā ir veicis vismaz 40 brīvā kritiena lecienus;
- Izpletņlēcējs ir veicis apmācību pie wingsuit instruktora;
- Tiek ievērotas wingsuit ražotāja noteiktās kompetences prasības konkrētajam wingsuit modelim.

Wingsuit instruktora kompetences pieteicējam ir:

- Jābūt dokumentāli pierādāmai pieredzei par vismaz 100 lidojumiem ar wingsuit;
- Jāatbilst wingsuit izgatavotāja noteiktajām papildu prasībām.
- Ir spēkā esoša, wingsuit ražotāja izsniegta, wingsuit instruktora licence.
- Kurš spēj izpildīt wingsuit studenta apmācības prasības.

Wingsuit instruktoram studenta apmācības laikā ir jāspēj:

- Apmācīt un izstāstīt atšķirības starp parastu lēcienus un wingsuit lēcienus - ierobežota kustība, krišanas ātrumi, izešanas secība, izvairīšanās no gaisa kuģa stabilizatora;
- Navigācijas un virziena izvēles svarīgumu, tai skaitā kā rīkoties neparedzētu mākoņu gadījumā;
- Pareizu un drošu pamata izpletņa un izpletņa sistēmas izvēli;

Wingsuit instruktoram studenta apmācības laikā ir jāspēj rīcību bīstamās nestandarta situācijās:

- Nekontrolēts kritiens/griešanās un izeja no tā;
- Pamata izpletņa atkabināšana;
- Rezerves izpletņa atvēršana;
- Piezemēšanās uz ūdens.

Wingsuit instruktoram studenta apmācības laikā ir jāspēj demonstrēt:

- Wingsuit uzbūvi, stiprināšanu izpletņa sistēmā un pareizu wingsuit apģērbšanu
- Pareizu atdalīšanos no gaisa kuģa, stabilu lidošanu, pagriezienu veikšanu, navigāciju un atvēršanos;
- Signāli - Brīdinājuma signāls pirms atvēršanās;
- Atvēršanās procedūras un pareizu wingsuit roku un kāju atsprādzēšanas secību.

Wingsuit studentam, pēc apmācības pabeigšanas, ir jāspēj demonstrēt un izstāstīt instruktoram pilnu darbību ciklu - sākot no wingsuit uzgērbšanas līdz piezemēšanās brīdim un rīcību nestandarta situācijās.

8.6. Nakts lēcieni

Izpletņlēcšanu drīkst veikt tumšajā diennakts laikā, ja:

- Vēja ātrums, to mērot 2,5 m augstumā no zemes virsas nepārsniedz 4 m/s;
- Izpletņlēcējam ir vismaz B kategorijas kompetence;
- Plānotā piezemēšanās vieta ir apgaismota tādā veidā, kas sniedz iespēju to redzēt no gaisa kuģa, kas atrodas lēkšanas vietā;
- Rezerves izpletņis ir aprīkots ar automātiskās atvēršanās mehānismu;
- Izpletņlēcējam ir kabatas lukturis, ar kura palīdzību pārbaudīt kupola stāvokli pēc atvēršanās, apgaismots augstuma mērītājs un skaņas augstuma mērītājs, kā arī gaismas avots, kas palīdz viņu pamanīt no tālienes.

8.7. Demonstrāciju lēcieni

Izpletņu lēcienus tautas pulcēšanās vietās, aviācijas pasākumos vai apdzīvotu vietu teritorijā (demonstrāciju lēcienus) drīkst veikt, ja:

- Izpletņlēcējam ir vismaz C kategorijas kompetence vai saņemta rakstiska atļauja no lēcien organizatora;
- Izpletņlēcējs pirms lēciena veikšanas ir iepazinies ar paredzēto piezemēšanās vietu un rezerves piezemēšanās vietām;
- Izmantojamais izpletņa tips ļauj to vadīt un piezemēties paredzētajā piezemēšanās vietā;
- Izpletņlēcējs ir saņēmis atļauju no lēcien organizatora piedalīties demonstrācijas lēcienā.

8.8. Lēcieni ziemā

Lēkt ar izpletni ziemā atļauts, visu kategoriju izpletņlēcējiem, ja gaisa temperatūra nepārsniedz -20° . Ja gaisa temperatūra pārsniedz atzīmi -20° C tad atļauts lēkt tikai C un D kategorijas izpletņlēcējiem. Lecot ziemā, īpaša uzmanība jāpievērš piezemēšanās laukuma izvēlei – zem sniega nedrīkst būt priekšmeti, kas traucētu drošu piezemēšanos. Izpletņlēcējam jābūt atbilstošā apģērbā, kas netraucē darboties gaisā.

8.9. Lēcieni ūdenī

Plānotie lēcieni ūdenī

Lēcieni ar izpletni ūdenī atšķiras no lēciena uz sauszemes ar to, ka nolaišanās procesā izpletņlēcējam jāgatavo lietošanai peldlīdzekļi un jāgatavojas nekavējoties atbrīvoties no izpletņa piekares sistēmas saskaršanās brīdī ar ūdeni. Lēcienus ar izpletni ūdenī drīkst izpildīt tie izpletņlēcēji ar B kategoriju (un augstāk), kuri apguvuši lēkšanas tehniku uz sauszemes, prot peldēt, iemācījušies pielietot peldlīdzekļus, piepūšamās laivas, glābšanas vestes, plostus utt. Lēcienus ar izpletni ūdenī atļauts izpildīt tikai diennakts gaišajā laikā, ja ūdens temperatūra nav zemāka par $+20$ C un ūdenskrātuves dziļums ne mazāks par 1,5 m.

Tuvojoties ūdens virsmai, izpletņlēcējam jāizpilda šādas darbības:

- Jāatbrīvo kāju drošības jostas (neatvienot pirms nokļūšanas ūdenī), jāiesēžas dziļāk izpletņa sistēmā un pilnībā jāatvieno krūšu drošības josta, lai pēc saskaršanās ar ūdeni vieglāk atbrīvoties no sistēmas;
- Pirms saskaršanās ar ūdeni, jāievelk dziļa elpa;
- Saskaršanās brīdī ar ūdeni jāiztaiso augums un jāizslīd no piekares sistēmas;
- Atbrīvoties no izpletņa sistēmas peldot pret straumi, lai neiepītos auklās. Ja izpletnis ir uzkritis uz galvas, tad nepieciešams ienirt pret straumi (pirms ieniršanas jāatbrīvojas no ķiveres);
- Nemēģināt glābt ekipējumu vai izpletni, ja tas apdraud dzīvību. Ņemiet vērā ka sistēmas konteineris var kalpot kā peld-elements gadījumos kad rezerves izpletnis nav izmantots;
- Lēcieni ūdenī veic nodrošinot ar noteiktu intervālu (pauzi) visu izpletņlēcēju izcelšanai no ūdens, līdz nākošās grupas izlūkšanas brīdim. Jābūt 1 glābšanas laivai uz 1 izpletņlēcēju evakuācijai no ūdens krātuves;
- Nolaišanās vieta uz ūdens virsmas tiek iezīmēta ar plostu vai piepūšamo laivu, kuri nokrāsoti baltā vai oranža krāsā;
- Ūdenī ir jābūt ūdenslīdējam, kurš vajadzības gadījumā var sniegt palīdzību izpletņlēcēja glābšanai.

Neplānotie lēcieni ūdenī

Ārkārtas piezemēšanās gadījumā uz ūdens jāveic šādas darbības:

- Jāmērķē nosēšanos pēc iespējas tuvāk krastam, laivai vai citam peldošam objektam;
- Jāuzpūš drošības veste pirms piezemēšanās (ja tā pieejama);
- Jāatbrīvo kāju drošības josta (neatvienot pirms nokļūšanas ūdenī), jāiesēžas dziļāk izpletņa sistēmā un pilnībā jāatvieno krūšu drošības josta, lai pēc saskaršanās ar ūdeni vieglāk atbrīvoties no sistēmas;
- Pirms saskaršanās ar ūdeni, jāievelk dziļa elpa;
- Saskaršanās brīdī ar ūdeni jāiztaiso augums un jāizslīd no piekares sistēmas;
- Atbrīvoties no izpletņa sistēmas peldot pret straumi, lai neiepītos auklās. Ja izpletnis ir uzkritis uz galvas, tad nepieciešams ienirt pret straumi (pirms ieniršanas jāatbrīvojas no ķiveres);
- Nemēģināt glābt ekipējumu vai izpletni, ja tas apdraud dzīvību. Ņemiet vērā ka sistēmas konteineris var kalpot kā peld elements gadījumos kad rezerves izpletnis nav izmantots.

8.10. Lēcieni no gaisa balona

Lēcienus no gaisa balona LR teritorijā var organizēt organizācijas, kuras ir saņēmušas desantēšanas atļauju atbilstoši MK noteikumiem Nr. 493 (Noteikumi par izpletņlēcēju desantēšanu un izpletņlēcēju desantēšanas atļaujas izsniegšanas kārtību), izpildot visas Latvijas Izpletņlūkšanas Rokasgrāmatas drošības prasības.

Gaisa balona pilotam jābūt 200 h (stundu) nolidojuma pieredzei, lai varētu veikt izpletņlūkšanas lidojumus (izpletņlēcēju pacelšanu un izlaišanu no gaisa balona).

Izpletņlēcējiem no balona ir atļauts lēkt tikai tā, lai tie var/spēj nolaisties paredzamā un drošā nosēšanās laukumā.

Kritēriji lēcieniem no gaisa balona:

Revīzija: LIF202307-1

© 2022 Latvijas Izpletņlūkšanas Federācija. Nedrīkst tikt labots vai kopēts bez LIF rakstiskas atļaujas. www.lif.lv

1. Lai piedalītos lēcienā no gaisa balona, izpletņlēcējam ir jābūt aktīvai, LIF izsniegtai, vai FAI atbilstošai "B" kategorijas licencei un vismaz 100 lēcienu pieredzei. Pacēlienā ir obligāti jāpiedalās lēciena vadītājam ar "C" vai augstākas kategorijas licenci;
Sagatavošanās:
  - a. gaisa balona pilots novada izpletņlēcēju instruktāžu uz zemes no vertikāli novietota groza, demonstrējot drošu izkāpšanu un atdalīšanos no gaisa balona groza;
  - b. atdalīšanās no groza, piezemēšanas punktiem un vēja apstākļiem tiek apspriesta ar izpletņlēcējiem instruktāžas ietvaros uz zemes;
2. Gaisa kuģa pilotam ir jāievēro noteikts gaisa kuģa maksimālais pacelšanās svars un pacelšanās/nolaišanās parametrus atbilstoši gaisa kuģa ekspluatācijas rokasgrāmatai;
3. Desantēšanās (atdalīšanās no gaisa balona groza) brīdis tiek noteikts karstā gaisa balonu lidojumu rokasgrāmatas noteikumos paredzētajā kārtībā un tikai ar pilota atļauju;
4. Izpletņlēcēju desantēšana nav pieļaujama lielu ūdenstilpņu vai augstsprieguma līniju tuvumā.

8.11. Lēcienu žurnāls

Izpletņlēcējam, izņemot tandēma studentam, ir jāaizpilda lēcienu žurnāls, kurā viņš hronoloģiskā secībā reģistrē visus veiktos lēcienus.

Izpletņlēcēja lēcienu žurnālam lēcienu veikšanas laikā ir jābūt pieejamam. Izpletņlēcēšanas organizatoram, instruktoram un gaisa kuģa kapteinim ir tiesības pārbaudīt izpletņlēcēja lēcienu žurnālu pirms ielaišanas lidaparātā.

Lēcienu žurnālā tiek reģistrēti izpletņlēcēja:

- Vārds un uzvārds;
- Dzimšanas datums;
- Personas kods;
- Tālruņa numurs;
- Kompetences kategorija;
- Tuvinieka, kuru var informēt par nelaimes gadījumu, kas noticis ar izpletņlēcēju, vārds un tālruņa numurs.

Par katru veikto lēcienam ar izpletni lēcienu žurnālā tiek reģistrēti:

- Lēciena numurs;
- Lēciena datums;
- Lēciena veikšanas vieta;
- Lēciena veikšanas augstums;
- Lēciena veids;
- Gaisa kuģa, no kura tika veikts lēcienam, tips vai apzīmējums;
- Lēcienā izmantotā izpletņa tips un izmērs;
- Paraksts (studenta lēcienam apstiprina instruktors ar savu parakstu un kompetences sertifikāta numuru);
- Piezīmes par mācību un treniņu lēcieniem, kā arī citām ar izpletņlēcēšanu saistītajām lietām (piezemēšanos ar rezerves izpletni un šķēršļiem, bīstamu situāciju radīšana un tajās iekļūšana, u.c.).

Izpletņlēcējs ir atbrīvots no personīgā lēcienu žurnāla vešanas pienākuma gadījumā, ja:

- Izpletņlēcēšanas organizētājs nodrošina lēcienam reģistru, kurā ietilpst 8.11. punktā prasītie dati un no tās izpletņlēcējs var saņemt izrakstu par viņa veiktajiem lēcieniem;

- Lēcienu žurnāla ieraksti vai 8.11 punktam atbilstošā reģistra izraksts ir par pamatu kompetences kategoriju iegūšanai.

9. Izpletņlēkšanas nelaimes gadījumi un incidenti

9.1. Izpletņlēkšanas nelaimes gadījums

Izpletņlēkšanas nelaimes gadījums ir ar izpletņlēkšanu saistīts avio nelaimes gadījums, t.i., nelaimes gadījums, kas rada kāda nāvi vai smagu veselības kaitējumu vai kā rezultātā gaisa kuģis gūst nopietnus bojājumus, ir pazudis bez vēsts vai atrodas nepieejamā vietā.

Izpletņlēkšanas nelaimes negadījumus Latvijā izmeklē Transporta nelaimes gadījumu un incidentu uzmeklēšanas birojs.

Lēcien organizatoram izpletņlēkšanas nelaimes gadījumā ir:

- Ja nepieciešams un iespējams, jāsniedz cietušajam pirmā palīdzība;
- Nekavējoties jāizsauc neatliekamā medicīniskā palīdzība un/vai glābšanas dienests, kā arī policija;
- Jācenšas nodrošināt notikuma vietas un lietisko pierādījumu neaizskaramību;
- Jāreģistrē notikuma liecinieku vārdu, uzvārdu un kontaktus (mob. tālr., e-pasts);

Jāiesniedz paziņojums LIF. Paziņojumā iekļaujamā informācija:

- izpletņlēkšanas lidojuma dalībnieku saraksts (atbilstoši LIR 3. pielikuma paraugam);
- izpletņlēkšanas nelaimes gadījumā iesaistītas personas informācija - vārds, uzvārds, personas kods,
- lēcienā izmantotais aprīkojums un nelaimes gadījuma apraksts.

Jāziņo:

- Civilās aviācijas aģentūrai regulas Nr. 376/2014 4. panta 6. punkta ievaddaļā norādītajā kārtībā un regulas Nr. 376/2014 4. panta 7. punktā noteiktajā termiņā.
- Jāizpilda policijas un LIF sniegtās instrukcijas.
- LIF, 48 stundu laikā, no informācijas saņemšanas, par izpletņlēkšanas nelaimes gadījumu, nosaka lietpratējus, kas piedalās izpletņlēkšanas nelaimes gadījuma izmeklēšanā kā eksperti.

9.2. Izpletņlēkšanas incidents

Izpletņlēkšanas incidents ir ar izpletņlēkšanu saistīts, lidojuma vai lēkšanas drošību ietekmējošs notikums (tai skaitā rezerves izpletņa izmantošana), kas nav beidzies ar izpletņlēkšanas nelaimes gadījumu.

Izpletņu lēcien organizētājam, izpletņlēkšanas incidenta gadījumā ir:

- Ja nepieciešams un iespējams, jāsniedz cietušajam pirmā palīdzība un/vai jāizsauc ātrā neatliekamā medicīniskā palīdzība;
- Jāiesniedz LIF paziņojums par izpletņlēkšanas incidentu 1 mēneša laikā no izpletņlēkšanas incidenta brīža.

Paziņojumā iekļaujamā informācija:

- Izpletņlēkšanas lidojuma dalībnieku saraksts (atbilstoši LIR 3. pielikuma paraugam);
- Izpletņlēkšanas incidentā iesaistītas personas informācija - vārds, uzvārds, personas kods, lēcienā izmantotais aprīkojums un incidenta apraksts.

10. LIF tiesības un pienākumi

10.1. Uzraudzība

LIF veic uzraudzību par Latvijā notiekošās izpletņlēcšanas atbilstību šo noteikumu prasībām. LIF ir tiesības sava darba labākai organizācijas nodrošināšanai veidot apakšvienības vai lēmumu pieņemšanā iesaistīt kompetentus speciālistus. Speciālistu atzinumiem ir jābūt sastādītiem rakstiski, un tiem ir jābūt pievienotiem pie LIF lēmuma. Speciālistam, sniedzot atzinumu, ir jāvadās pēc faktiskajiem apstākļiem un jādarbojas neitrāli.

Gadījumā, ja tiek atklāti noteikumu pārkāpumi, LIF izdod pārkāpējam (izpletņlēcējs, instruktors, tehniskais instruktors vai apmācību organizācija) rīkojumu pārkāpuma izbeigšanai, ar ko pārkāpējam var rasties izsniegtā kompetences sertifikāta spēkā esamības apturēšana līdz pārkāpuma beigām.

Gadījumā, ja atklāts, ka ir būtiski vai atkārtoti pārkāptas rīkojuma prasības, LIF var:

- Izsniegt pārkāpējam rīkojumu pārkāpuma izbeigšanai un apturēt pārkāpējam izsniegto kompetences sertifikātu vai apmācību atļaujas spēkā esamību līdz pārkāpuma novēršanai;
- Atcelt pārkāpējam izsniegto kompetences sertifikātu;
- Izslēgt organizāciju no LIF biedru sastāva.

LIF ir tiesības publicēt lēmumu, kas pieņemts par noteikumu pārkāpēju, t.sk. pārkāpēja vārdu, LIF mājaslapā.

Jebkādas atkāpes no šiem noteikumiem ir pieļaujamas tikai gadījumos, kad izpletņlēcšanas klubs, instruktors vai izpletņlēcējs to iepriekš rakstiski ir saskaņojis ar LIF.

Gadījumos, kad LIF pieņem lēmumu par apmācības organizācijas atļaujas atsaukšanu, tā informē CAA, par atļaujas atsaukšanu.

10.2. Sertifikācija

LIF veic 5. sadaļā minēto izpletņlēcēju sertifikāciju, lai saņemtu atbilstošas kategorijas licenci vai kompetenci, personai LIF uz e-pastu valde@lif.lv ir nepieciešams nosūtīt sekojošas dokumentu kopijas:

A kategorijas izpletņlēcējs:

- AFF instruktora iesniegums (atrodams LIF web lapā);
- Izpletņlēcēja lēcienu grāmatiņa ar pirmo, otro atvērumu un tām lapaspusēm, kurās atspoguļoti veiktie lēcieni.

B, C, D kategorijas izpletņlēcējs:

- Izpletņlēcēja lēcienu grāmatiņa ar pirmo, otro atvērumu un tām lapaspusēm, kurās atspoguļoti iepriekšējā kalendārajā gadā veiktie lēcieni.

AFF instruktors (Accelerated Freefall):

- AFF instruktora eksaminatora rakstisks apliecinājums par izietu AFF instruktora kursu, vai citas valsts apstiprinātu AFF instruktora kvalifikāciju apstiprinošu licenci vai dokumentu;
- Spēkā esošs rakstisks, ģimenes vai sporta ārsta izsniegts apstiprinājums par savu veselības stāvokli;

- Izpletņlēcēja lēcieni grāmatiņa ar pirmo, otro atvērumu un tām lapaspusēm, kurās atspoguļoti iepriekšējā kalendārajā gadā veiktie attiecīgās kategorijas vai kompetences lēcieni.

IAD instruktors (Instructor-assisted deployment):

- IAD instruktora eksaminatora rakstisks apliecinājums par izietu IAD instruktora kursu, vai citas valsts apstiprinātu IAD instruktora kvalifikāciju apstiprinošu licenci vai dokumentu;
- Spēkā esošs rakstisks, ģimenes vai sporta ārsta izsniegts apstiprinājums par savu veselības stāvokli;
- Izpletņlēcēja lēcieni grāmatiņa ar pirmo, otro atvērumu un tām lapaspusēm, kurās atspoguļoti iepriekšējā kalendārajā gadā veiktie attiecīgās kategorijas vai kompetences lēcieni.

SL treneris (Static line):

- SL trenera eksaminatora rakstisks apliecinājums par izietu SL trenera kursu, vai citas valsts apstiprinātu SL trenera kvalifikāciju apstiprinošu licenci vai dokumentu;
- Spēkā esošs rakstisks, ģimenes vai sporta ārsta izsniegts apstiprinājums par savu veselības stāvokli
- Izpletņlēcēja lēcieni grāmatiņa ar pirmo, otro atvērumu un tām lapaspusēm, kurās atspoguļoti iepriekšējā kalendārajā gadā veiktie attiecīgās kategorijas vai kompetences lēcieni.

Tandēma instruktors:

- Tandēma sistēmas ražotāja izsniegtu, spēkā esošu tandēma meistara licenci;
- Spēkā esoša aviācijas medicīnas 2. klases veselības apliecība;
- Izpletņlēcēja lēcieni grāmatiņa ar pirmo, otro atvērumu un tām lapaspusēm, kurās atspoguļoti iepriekšējā kalendārajā gadā veiktie attiecīgās kategorijas vai kompetences lēcieni.

Treneris:

- AFF instruktora rakstisks apliecinājums par izietu trenera kursu, vai citas valsts apstiprinātu AFF instruktora kvalifikāciju apstiprinošu licenci vai dokumentu;
- Izpletņlēcēja lēcieni grāmatiņa ar pirmo, otro atvērumu un tām lapaspusēm, kurās atspoguļoti iepriekšējā kalendārajā gadā veiktie attiecīgās kategorijas vai kompetences lēcieni.

Lai pagarinātu atbilstošas kategorijas licenci vai kompetenci, personai LIF ir jāiesniedz sekojoša dokumentācija:

A, B, C, D kategorijas izpletņlēcējs, Treneris, SL instruktors (Static line):

- Izpletņlēcēja lēcieni grāmatiņa ar pirmo, otro atvērumu un tām lapaspusēm, kurās atspoguļoti iepriekšējā kalendārajā gadā veiktie lēcieni.

AFF instruktors (Accelerated Freefall), IAD instruktors (Instructor-assisted deployment):

- Spēkā esošs rakstisks, ģimenes vai sporta ārsta izsniegts apstiprinājums par savu veselības stāvokli.
- Izpletņlēcēja lēcieni grāmatiņa ar pirmo, otro atvērumu un tām lapaspusēm, kurās atspoguļoti iepriekšējā kalendārajā gadā veiktie attiecīgās kategorijas vai kompetences lēcieni.

Tandēma instruktors:

- Izpletņlēcēja lēcienu grāmatiņa ar pirmo, otro atvērumu un tām lapaspusēm, kurās atspoguļoti iepriekšējā kalendārajā gadā veiktie attiecīgās kategorijas vai kompetences lēcieni;
- Spēkā esoša aviācijas medicīnas 2. klases veselības apliecība;
- Tandēma sistēmas ražotāja izsniegtu, spēkā esošu tandēma meistara licenci.

Visu kvalifikācijai nepieciešamo informāciju var nosūtīt elektroniski izmantojot www.lif.lv lapā esošo pieteikuma formu, kā arī izmantojot e-pastu, valde@lif.lv

Latvijas izpletņlēcšanas federācija,, pēc licences gada maksas saņemšanas izskata dokumentāciju un pieņem lēmumu par licences vai kompetences piešķiršanu vai pagarināšanu, nepieciešamības vai šaubu gadījumā, LIF var pieprasīt papildus informāciju.

Labvēlīga lēmuma gadījumā LIF izsniedz elektronisku vai plastikāta kartes licenci izpletņlēcējam.

Licenču derīguma termiņš ir viens kalendārais gads.

10.3. Process

LIF ievēro šādus procesa termiņus:

- Informē visus viņam zināmos izpletņlēcšanas organizētājus par LIF kontaktpersonu un datu izmaiņām vismaz 5 darba dienas pirms izmaiņu stāšanās spēkā;
- Sūdzības, kas ir saistītas ar LIF saistību izpildi risina Civilās Aviācijas Aģentūra.

11. Piemērojamie noteikumi

11.1. Agrāk izsniegtās atļaujas, kompetences sertifikāti un kompetences apliecības

Izsniegtās licences atļaujas, sertifikāti un kompetences apliecības ir spēkā līdz dokumentā norādītajam termiņam.

11.2. Stāšanās spēkā

Latvijas izpletņlēcšanas klubi, kā arī Latvijas Izpletņlēcšanas Federācijas biedri, apņemas ievērot Latvijas Izpletņlēcšanas Rokasgrāmatā rakstītos noteikumus.

Izpletņlēcšanas klubiem ir pienākums veikt precīzu uzskaiti un reģistru ar izpletņlēcējiem, kas kluba pārraudzībā veic lēcienus, kā arī uzskaitīt visus incidentus un nelaimes gadījumus atbilstoši šiem noteikumiem fiksējot izpletņlēcēja datus un apkopotu informāciju iesniegt LIF.

Noteikumi stājas spēkā no brīža, kad ir stājies spēkā Civilās Aviācijas Aģentūras attiecīgais organizatoriskais rīkojums.

1.Pielikums

Prasības izpletņlēcšanas organizatoram

1. Komersants vai biedrība (turpmāk – izpletņlēcšanas organizators) drīkst organizēt lēcienus, ja atbilst šādām prasībām:
  - 1.1. Ir Latvijas izpletņlēcšanas federācijas biedrs vai ir saņēmis Latvijas izpletņlēcšanas federācijas atļauju;
  - 1.2. ir spēkā esoša civiltiesiskās atbildības apdrošināšana, kas ietver noteikumus par atlīdzību izpletņlēcējam un trešajām personām, kurām nodarīts kaitējums veselībai, dzīvībai un mantai;
    - 1.2.1. ir norīkoti šādi funkciju speciālisti:
    - 1.2.2. Galvenais instruktors - persona, kas uzrauga visu instruktoru darbu;
    - 1.2.3. lēcienu organizators - persona, kas vada izpletņlēcšanu, atrodoties uz zemes;
    - 1.2.4. lēcienu vadītājs - persona, kura ir atbildīga par izpletņlēcēju izlaišanu no gaisa kuģa;
2. Šo noteikumu 1.1 .apakšpunktā minēto atļauju izsniedz saskaņā ar Latvijas izpletņlēcšanas rokasgrāmatu.
3. Šo noteikumu 1.2.1. apakšpunktā minētajos amatos norīko personas, kurām, saskaņā ar Latvijas izpletņlēcšanas rokasgrāmatu, ir veicamajai funkcijai atbilstošas kategorijas izpletņlēcēju licence.
4. Latvijas Republikā atzītas izpletņlēcēju licences, kuras ir izsniegtas saskaņā ar:
  - 4.1. Latvijas izpletņlēcšanas rokasgrāmatu;
5. Izpletņlēcējus sagatavo lēcienam un izpilda lēcienus atbilstoši Latvijas izpletņlēcšanas rokasgrāmatā noteiktajai procedūrai.

2. pielikums

iesniegums par izpletņlēcšanas organizēšanu

1) Informācija par organizatoru

Organizācijas nosaukums	
Reģistrācijas numurs	
Juridiskā adrese	
Lidlauka adrese	
Kontakttālrunis	
e-pasts	

2) Organizatora atbildīgās amatpersonas

	Vārds	Uzvārds	Amats	Adrese	Mob. tel.	e-pasts
1						
2						
3						
4						
5						

3) Izpletņlēcēju desantēšanas norobežotā zona (zonas)

Vietas (lidlauka vai teritorijas) nosaukums, adrese, ģeogrāfiskās koordinātas, vai minētā informācija ir publicēta normatīvajā dokumentā "Aeronavigācijas informācijas publikācijas" (AIP).

---

4) Lidlauka īpašnieks, zemes īpašnieks vai ekspluatants

	Nosaukums vai vārds, uzvārds	Reģ. nr. vai personas kods	Adrese	Mob. tel.	e-pasts
1					

5) Izpletņlēcēju organizēšanai ieceltās atbildīgās personas

Galvenais instruktors

	Vārds, Uzvārds	Kvalifikācija un licences nr.	Kopējais lēcienų skaits	Adrese	Mob. tel.	e-pasts
1						

Lēcienų organizators

	Vārds, Uzvārds	Kvalifikācija un licences nr.	Kopējais lēcienu skaits	Adrese	Mob. tel.	e-pasts
1						

Gaisa kuģa kapteiņa dati

	Vārds, Uzvārds	Kvalifikācija un licences nr.	Kopējais nolidojuma stundu skaits	Adrese	Mob. tel.	e-pasts
1						

Par gaisa kuģa tehnisko apkopi atbildīgās personas

	Vārds, Uzvārds	Kvalifikācija un dokumenta nr.	Adrese	Mob. tel.	e-pasts
1					

Pārējie instruktori, piloti un tehniskie darbinieki (amats, vārds, uzvārds, kvalifikācija un to apliecinoša dokumenta Nr.):

---

6) Izpletņlēcšanas organizēšanai izmantojamo gaisa kuģu informācija

	Tips	Reģistrācijas Nr.	Apliecība par derīgumu lidojumiem (Nr. un derīguma termiņš)	Tehnisko apkopi veic
1				
2				

*Organizators:

Paraksts:

Datums:

Vārds:

Uzvārds:

Amats:

Piezīme. * Dokumenta rekvizītus "Paraksts", "Datums", "Vārds", "Uzvārds" neaizpilda, ja elektroniskais dokuments ir sagatavots atbilstoši normatīvajiem aktiem par elektronisko dokumentu noformēšanu.

3. Pielikums

Izpletņlēcšanas lidojuma dalībnieku saraksts

Datums ____.:____.:_____. (d., mēn., gads.) Pacēliena nr. _____

Vieta _____ Gaisa kuģa tips _____ Reģistrācijas nr. _____

Gaisa kuģa kapteinis _____
(vārds, uzvārds, pilota apliecības numurs)

Faktiskie laikapstākļi _____
(vēja virziens un stiprums, mākoņu augstums un blīvums)

Nr.p.k.	Instruktors, izpletņlēcējs, citas personas (vārds, uzvārds, statuss)	Izpletņlēcšanas augstums (m)	Kategorija (licence)	Piezīmes
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
Kopējais lēcēju svars ar ekipējumu:				

Lēciena vadītāja deklarācija

Visi nepieciešamie sagatavošanās darbi, kas saistīti ar izpletņlēcēju zonas izmantošanu, ir veikti.

Visi izpletņi ir sertificēti, atbilst standartiem un salikti atbilstoši instrukcijai.

Visi izpletņlēcēji ir apguvuši teorētiskās un praktiskās apmācības kursu saskaņā ar LIR.

Izpletņlēcšana tiek veikta saskaņā ar LIR noteiktajām prasībām un procedūrām.

Paraksts _____ Vārds, uzvārds _____

Instruktors gaisa kuģī
Paraksts _____ Vārds, uzvārds _____

Gaisa kuģa kapteinis
Paraksts _____ Vārds, uzvārds _____

